

Ett brukarperspektiv på integrationsperioden i Finland

- fokusgruppsintervjuer med kvinnor från Myanmar

Maria Cedergren

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	4408
Författare:	Maria Cedergren
Arbetets namn:	Ett brukarperspektiv på integrationsperioden i Finland – fokusgruppsintervjuer med kvinnor från Myanmar
Handledare (Arcada):	Maria Gustavson
Uppdragsgivare:	Invandrartjänster i Borgå stad
<p>Sammandrag:</p> <p>Kommunerna har ansvaret för att integrationen av flyktingar planeras, och att alla får stöd enligt det individuella behovet. Syftet med studien framkom i diskussioner med Invandrartjänster i Borgå stad och lyder som följer: Att för personalen på Invandrartjänster i Borgå stad synliggöra en grupp burmesiska kvinnors perspektiv på integrationsprogrammet i Borgå. Frågeställningar är: På vilket sätt beskriver flyktingkvinnorna sina första år i Finland? Ur ett brukarperspektiv, vilka utvecklingsbehov finns i integrationsprogram för flyktingar? Två fokusgruppsintervjuer på informanternas modersmål transkriberas och presenteras genom narrativ metod. Intervjuerna har tolkats från burmesiska till finska och vid transkriberingen har det översatts till svenska. Detta har reducerat materialet något. Vidare har den språkliga situationen inneburit facilitatorns roll vid intervjutillfällena förändrats till observatörens. Analysen sker med tre teoretiska perspektiv: Brukarmedverkan, empowerment och självhjälsgrupp. Resultatet redovisas som en berättelse i jagform, som är skapad utifrån citat från fokusgruppsintervjuerna. Det är strukturerat i individ-, grupp-, och samhällsnivå och visar på flera problemområden i vardagslivet. Sorgen, att inte kunna, förändrade roller inom familjen, att inte hitta, nytt tidsbegrepp, språket. Berättelsen fokuserar på det som är svårt och jobbigt i det nya landet. Analysen genom de tre teorierna visar följande: Brukarmedverkan kommer inte fram i resultatet. Empowerment syns i berättelsen genom uttalanden som visar på vilja, hopp, förmåga att hitta egna lösningar, önskan att kunna mm. Självhjälsgrupp är ett begrepp som legat nära studien både teoretiskt och i genomförandet. Kvinnorna uttryckte det positiva att få stöd av personer i samma situation, och att få delta i gruppdiskussioner. Utifrån den här analysen kan man konstatera följande: För att få veta mer om brukarmedverkan inom integrationsprogrammet behövs en mer inriktad forskning som fokuserar på detta. Empowerment som begrepp kan användas för att synliggöra styrkor och resurser i berättelsen om problemområdena. Självhjälsgrupper kan ha en stärkande funktion för personer inom integrationsprogram.</p>	
Nyckelord:	Brukarmedverkan, empowerment, självhjälsgrupp, kvinna, fokusgruppsintervju, narrativ metod, flykting, Myanmar, integrationsprogram, Invandrartjänster i Borgå stad
Sidantal:	63
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	11.11.2013

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	4408
Author:	Maria Cedergren
Title:	User perspective on the integration period in Finland – women from Myanmar in focus group interviews
Supervisor (Arcada):	Maria Gustavson
Commissioned by:	Immigrant services in Borgå
<p>Abstract:</p> <p>Municipalities have the responsibility for planning the integration of refugees, to give everybody support according to individual needs. The purpose of this study emerged from discussions with Immigrant services in Borgå and it is: To the staff of Immigrant services in Borgå, reveal the perspective of burmese refugee women on the integration program in Borgå. The research questions for this study are: How do the refugee women describe their first years in Finland? From a users perspective, what development needs is seen in program of refugee integration? Two focus group interviews in members mother tongue transcribes and presents by narrative method. The interviews are interpreted from burmese to finish and translates to swedish at the transcription. That has reduced the material a bit. The language situation also changed the role of the facilitator to the observers. In the analyze three theoretical perspective is used. User involvement, empowerment and self-help group. The result presents as a first person narrative, created of citation from the fokus group interviews. It's structured in individual group and society level and shows several problem areas in every day life. The grief, not beeing able to, changed roles within family, to be lost, a new concept of time, the language. The fokus of the narrative lies on difficulties and tougt things in the new country. The analysis made by the three theories shows following: User influence is not shown in the result. Empowerment shows in the narrative as statements of hope, ability to find own solutions, desire to be able to etcetera. Self-help group is a concept that has been close to the study both theoretically and in the practical parts. The women expressed it as positive to get support by persons in the same situation, and to participate in group diskussions. Based on this analysis following can be stated: To find out more about user involvement within integration program a more specified research with focus on the subject is needed. Empowerment as concept is useful to make visible the strengths and resources within the narrative of problem areas. Self-help groups can have a reinforcing function to individuals within integration program.</p>	
Keywords:	User involvement, empowerment, self-help group, focus group interview, narrative method, refugee, woman, Myanmar, integration program, Immigrant services in Borgå
Number of pages:	63
Language:	Swedish
Date of acceptance:	11.11.2013

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
2	BAKGRUND	7
2.1	Invandartjänster I Borgå stad.....	8
2.2	Syfte och Frågeställningar	10
2.3	Kort om Myanmar	10
2.4	Arbetslivsrelevans.....	11
3	TIDIGARE FORSKNING OM EMPOWERMENT FÖR KVINNOR	12
4	TEORETISK REFERENSRAM.....	15
4.1	Brukarmedverkan.....	15
4.2	Empowerment.....	17
4.3	Självhjälpsgrupp.....	21
5	METOD	22
5.1	Fokusgruppsintervju.....	22
5.2	Narrativ analysmetod	24
5.3	Metodproblematik och etiska reflektioner	25
5.4	Gruppen	27
5.5	Arbetsgången.....	28
6	RESULTAT	29
6.1	Jag är halvt glad, halvt ledsen och kan inte koka ris.....	30
6.2	Våra roller inom familjen är upp och ner	32
6.3	Jag är vilse i en helt ny värld.....	33
6.4	Skribentens reflektioner på berättelsen	36
7	ANALYS AV RESULTAT	38
7.1	Brukarmedverkan.....	39
7.2	Empowerment.....	40
7.3	Självhjälpsgrupp.....	41
8	DISKUSSION	42
8.1	Resultatdiskussion	42
8.2	Metoddiskussion	45
8.3	Förslag på framtida forskning	46

Källor47

Bilagor50

1a. Information och Informerat samtycke (svenska)

1b. Information och Informerat samtycke (finska)

2. Intervjuguide

3. Informationsträffen

4. Första intervjutillfället

5. Andra intervjutillfället

6. Avslutningsträffen

FÖRORD

Ett stort tack till de kvinnor som delade med sig av sina intryck, känslor och åsikter om sin första tid i Borgå. Utan dem fanns inte det här examensarbetet. Min samarbetspartner Invandrartjänster i Borgå stad har visat stort intresse för mitt arbete vilket har varit ett stöd i arbetet, både materialmässigt och mentalt. De ordnade vidare med en blivande tolk som var modig nog att ge sig på den utmanande uppgift som det var att tolka en gruppdiskussion.

Ett tack riktar jag också till de personer som hjälpt mig med den praktiska och tekniska delen. Jag har fått god hjälp av konferenstolk och översättare Kirsi Lammi. Hon gav råd angående tolkens arbetssituation och förmedlade också kontakt till Esa Hemmilä på Suomen Kongressiteknikka Oy. De var vänliga nog att låna ut den tekniska utrustningen och ordnade också med transport och montering på plats genom sin tekniker Mikael Törnqvist. Ändamålsenliga lokaler ställde Borgå campus upp med, och även där fick jag hjälp med utrustningen av kunnig personal, Dan Rönnbacka, som såg till att allt fungerade. Alla har bidragit till att undersökningen kunde genomföras på ett bra sätt.

1 INLEDNING

Hur känns det egentligen att komma som flykting till Finland? Hur pratar flyktingarna om den första tiden i det nya landet? Valet av flykting/integrationsområdet som tema för mitt slutarbete har jag gjort på grund av personliga erfarenheter och intresse. Jag arbetade som socialhandläggare i 6 år på integrationsavdelningen i en mellanstor kommun i Sverige där vi tog emot 40 flyktingar per år. Jag är dessutom själv kategoriserad som invandrare, från Sverige. Syftet med arbetet växte fram i diskussionerna med min samarbetspartner, Invandartjänster i Borgå stad. Vi såg att det skulle kunna vara till nytta både för de professionella och för brukarna att belysa flyktingarnas perspektiv på sin första tid i Finland. I förlängningen skulle en empirisk undersökning kunna vara ett av verktygen i utvecklingen av Invandartjänsters service.

2 BAKGRUND

Som nämndes ovan har jag arbetslivserfarenhet från integrationsområdet. Jag är van vid att möta människor med annan etnisk bakgrund än min egen, även med tolk. Jobbet som handläggare inom socialtjänsten har gett mig kunskaper och insikter från en arbetsplats där man kan hjälpa och stöda, men också måste hålla sig inom lagar och regler som gäller.

En annan erfarenhet som påverkar min förförståelse är att jag själv har flyttat från mitt hemland. Jag vill understryka att jag inte på något sätt jämför min situation med de flyktingar jag kommer att träffa i arbetet med uppsatsen. Men jag har som invandrare själv tagit mig igenom integrationsprocessen vilket gör att jag till vissa bitar delar några erfarenheter med de personer som jag kommer att intervjua. Rent konkret har jag gått samma språkkurs i finska som alla invandrare gör, och jag har även befunnit mig i situationer där jag inte förstått det som sades, eller att någon inte förstått mig. Trots att intervjupersonerna och jag har befunnit oss i väldigt olika livssituationer har vi alla genomgått en integrationsprocess med de känslor och reaktioner som hör till. Vi har alla en period i våra liv som kan kallas ”mina första år i Finland”.

Som socialarbetare i Sverige satt jag på den ena sidan av skrivbordet, den maktutövandes sida. Här i Finland har jag provat på att vara den som är på andra sidan bordet, den som söker stöd och som i nuläget inte räcker till för att klara sig själv. Vid inläsning till och skrivande av den här uppsatsen tycker jag att jag har haft nytta av min bakgrund jag beskrivit ovan. Förförståelsen jag har är viktig att redovisa. Både arbets- och livserfarenheterna kommer naturligtvis att påverka mina tolkningar av intervjupersonernas berättelser, och även valet av vad jag lyfter fram som viktigt. Man kan säga att jag har ett brett perspektiv till förfogande i arbetet med uppsatsen.

Riktningen på examensarbetet kom av personalens behov av att öka sina kunskaper om hur flyktingar upplever mottagandet av Borgå stad. De önskade att jag skulle ta reda på hur flyktingarna från Myanmar (f.d. Burma) har upplevt integrationsperioden. Anledningen att man önskade ett arbete om just den gruppen är att det är en relativt ny grupp att ta emot och den har ökat de senaste åren. Hittills har Invandrantjänster i Borgå tagit emot 68 personer från Myanmar. Om man räknar antalet personer som kommit till Borgå (både flyktingar och invandrare) ligger Myanmar på sjätte plats efter Estland (387), Ryssland (190), Vietnam (119), Sverige (110) och Thailand (83). (porvoo.fi). Fram till år 2011 fanns det i Nyland 253 personer från Myanmar, och vid samma tid i hela Finland 1595 personer (Statistikcentralen). Janina Svaetichin som arbetar som socialarbetare på Invandrantjänster i Borgå menar att det vore intressant om jag undersökte hur deras service fungerar för en grupp som kommer från så annorlunda förhållanden som burmeserna gör. Motsvarar servicen de behov som flyktingarna har? En tanke var också att få fram idéer till alternativa eller kompletterande aktiviteter. Något som bidrog till valet av undersökningsgrupp var att det fanns en befintlig dansgrupp med burmesiska kvinnor som urvalet kunde utgå ifrån.

2.1 Invandrantjänster I Borgå stad

Borgå har tagit emot 25-30 flyktingar per år sedan 1988. Det bor idag ca 1718 utländska medborgare i Borgå från 92 olika länder. En tredjedel är flyktingar och ingermanländska återflyttare, resten har kommit på grund av familjeskäl eller har uppehållstillstånd för att arbeta. På Invandrantjänster i Borgå stad, som organisatoriskt ligger under Familje- och socialtjänster, arbetar 5 personer. Förutom den ledande

socialarbetaren finns ytterligare en socialarbetare, två familjearbetare på halvtid och en förmånshandläggare. (www.porvoo.fi)

Invandrantjänsternas huvuduppgift är att ta emot flyktingar som placeras i kommunen. Utöver dem kommer också en del återflyttare (ingermanländare) och andra invandrare som kommer frivilligt till Finland. Syftet med arbetet är att personen/familjen ska kunna leva ett självständigt liv i Finland. Det stöd man erbjuder handlar om den ekonomiska situationen, information om samhället, rådgivning i olika ämnen, kontakt med hälsovårdstjänster, arbetskraftskonsulent och skolor/utbildningsanordnare. Vad som ska göras och ordnas och av vem skrivs ner i en individuell integreringsplan enligt överenskommelse mellan personen, socialarbetaren och arbetskraftskonsulenten. Stödet är individuellt anpassat. Till kommunen kommer både återflyttare som levt i Sankt Petersburg och familjer som levt i flyktingläger i t.ex. Rwanda. De först nämnda behöver för det mesta endast ekonomiskt stöd och har sedan den mesta kontakten med arbetskraftskonsulenten. Familjerna från flyktingläger behöver mycket guidning i det finska vardagslivet, även gällande sådana saker som vi tycker är självklara. Hur man byter glödlampa, hur spisen fungerar, hur man använder tvättstugan, hur ett bankkort fungerar, hur man betalar på bussen m.m.

Kommunen är ansvarig för att ordna med bostaden, och att praktiskt ta emot flyktingen på flygplatsen. De första dagarna träffar personalen familjen flera gånger för att få det nödvändigaste i vardagen att fungera och för att börja informera om det finska samhället: Om Fpa, TE-byrå, social- och hälsovård, skolor och daghem. Så småningom bokas besök till myndigheter och andra institutioner som personerna kommer att ha kontakt med. Personalen gör en kartläggning av behoven, ger rådgivning, hjälp med blanketter, gör hembesök. I samarbete med TE-byrån görs en integrationsplan för de personer som siktar på arbetsmarknaden. Invandrantjänster ansvarar för att skriva integrationsplaner för de personer som inte just för tillfället är på väg mot arbetsmarknaden, dvs. barn, föräldralediga och de äldre. Man är brukare av Invandrantjänsternas service i ca tre år efter inflyttningen. (www.porvoo.fi)

2.2 Syfte och Frågeställningar

Idén med uppsatsen är att lyfta fram de erfarenheter och kunskaper som brukarna av Borgå stads invandartjänster har. Min samarbetspartner, dvs. de tjänstemän som är anställda inom avdelningen, har uttryckt en önskan om att få veta hur en definierad grupp av brukare har upplevt integrationsperioden. Meningen är att åsikterna skulle kunna användas som ett redskap i utvecklingen av servicen.

Syftet med uppsatsen är följande: Att för personalen på Invandartjänster i Borgå stad synliggöra en grupp burmesiska kvinnors perspektiv på integrationsprogrammet i Borgå.

Frågeställningar:

- På vilket sätt beskriver flyktingkvinnorna sina första år i Finland?
- Ur ett brukarperspektiv, vilka utvecklingsbehov finns i integrationsprogram för flyktingar?

2.3 Kort om Myanmar

Orsakerna till varför man flyr från Myanmar är den långvariga militärdiktaturens sätt att styra landet samt de oroligheter och våld som förekommer. Våld sanktionerat av statsmakten, inklusive politiska mord och avrättningar utan föregående rättslig prövning, försvinnanden och tortyr förekommer i Burma. Personer som tillhör den politiska oppositionen, journalister, universitetslärare och studenter samt personer som tillhör de etniska minoriteter som lever i konfliktområdena och de många internflyktingarna är särskilt utsatta för övergrepp. Regimens nedslag emot de fredliga demonstrationerna under hösten 2007 medförde bland annat av godtyckliga massfrihetsberövanden, våldsamma utrymningar av kloster och bortförande av hundratals munkar. Något som har följts upp i väst är situationen för nobelpristagaren och ledaren för oppositionspartiet NLD, Aung San Suu Kyi. Hon frigavs från sin husarrest utan restriktioner den 13 november 2010. Hon hade då suttit i husarrest i sammanlagt 15 år sedan 1989. En rad rapporter berättar om godtyckliga frihetsberövanden, misshandel, tvångsflyttningar, sexuella övergrepp, tvångsarbete

och rekrytering av barnsoldater, i vissa fall i stor skala. Enligt FN:s specialrapportör för mänskliga rättigheter i Burma, Tomás Ojea Quintana, förekommer flera av dessa problem fortfarande. (Mänskliga rättigheter 2010)

Det officiella namnet är Republiken Unionen Myanmar och antalet invånare är ca 61,1 miljoner. Majoriteten av invånarna är buddister, 5,0 % är kristna och 3,8 % är muslimer. Grannländer är Indien, Kina, Laos, Thailand och Bangladesh. Myanmar är en enhetsstat med 7 regioner och 7 etniska stater och har burmesiska som officiellt språk, men de olika folkgrupperna har sina egna språk. En ny konstitution antogs 2008 och trädde i kraft 2011. I november 2010 hölls det första valet i Burma på 20 år, Landet är nu en republik och har Thein Sein som president. (Sveriges ambassad, Bangkok 2013)

Trots att förbättringar har skett är tillståndet ännu ostadigt. Fortfarande hålls politiska fångar i landet (enligt uppgifter cirka 200, att jämföra med runt 2000 för två år sedan) och de som har frigivits har inte blivit villkorslöst fria. Sekteristiskt våld i delstaten Arakan/Rakhine under 2012, främst riktat mot den muslimska minoriteten Rohingya, ledde till att 160 människor dog och att över 100 000 människor nu befinner sig i flyktingläger. Motsättningar mellan buddhister och muslimer blossade nyligen upp i staden Meikhtila och ledde till ett 40-tal dödsoffer. OCHA (FN:s organ för humanitära frågor) bedömer att 12 000 människor har flytt sina hem. (Svenska regeringskansliet 2013)

Kvinnorna som deltar i mina fokusgruppsintervjuer har uttagits som kvotflyktingar av UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees). Alla kommer ifrån flyktingläger som ligger i norra Thailand, alldeles vid gränsen till Myanmar.

2.4 Arbetslivsrelevans

Flyktinggruppen i Borgå från Myanmar har vuxit under senare år och personalen på Invandartjänster känner ett behov av att utveckla sin service för att tillgodose brukarnas behov. Gruppen från Myanmar kommer från förhållanden som skiljer sig stort från levnadssättet i Finland, vilket ställer nya krav på integrationsprogrammets innehåll och upplägg. I arbetet med utvecklingen att få fram en bra service som matchar behoven är

brukarperspektivet nödvändigt att ha med på något sätt. Den administrativa integrationsperioden varar i tre år och både flyktingen själv och samhället skulle tjäna på att den tiden har ett innehåll som bidrar till individens möjlighet att kunna leva ett självständigt liv.

För en socionom som arbetar inom kommunens integrationsverksamhet skulle brukarnas kunskap kunna påverka hur man planerar och lägger upp arbetet. Dels skulle det kunna komma fram önskingar om alternativa aktiviteter som de professionella inte har tänkt på, och dels kanske även synpunkter på det sättet man genomför nuvarande insatser. Större förändringar kräver på sikt att gamla strukturer görs om, men genom att börja i liten skala kan man påverka åtminstone delar av systemet. Att släppa in brukarna för att påverka tjänsterna kräver också att socionomen är intresserad av dialog och att pröva nya metoder och redskap.

3 TIDIGARE FORSKNING OM EMPOWERMENT FÖR KVINNOR

Jag sökte artiklar om empowerment med hjälp av sökorden: empowerment, women immigrants och refugees. De hade många olika inriktningar men jag valde två från EBSCO och en från Google Scholar. De är också inriktade på ett annat mål än vad min uppsats är, men relevant är att titta på hur de använder sig av empowermentbegreppet. Två av de fyra artiklarna har förutom empowerment som centralt begrepp ett arbetssätt med grupper eller självhjälpgrupper som är intressant för mitt arbete.

Lewis Williams och Ronald Labonte, forskare inom Hälsa och Epidemiologi i Kanada, har via intervjuer, observationer och fokusgrupper undersökt empowerment i förhållande till kvinnliga invandrare i ett fattigt område i Nya Zeeland. Idén med det treåriga projektet var att försöka öka kvinnornas hälsostatus genom aktiviteter som bygger på empowerment. De beskriver sin syn på begreppet dels som ett koncept som innehåller förändringar inom individer, mellan individer och i sociopolitiska relationer. Det är också en progressiv utvecklingsprocess för både individer och grupper, och berör samhällsorganisering, samarbete och advocacy/politiskt agerande. De refererar även till en teori som beskrivits av Weedon som menar att människors förmåga att kunna eller inte kunna omförhandla sin sociala identitet är beroende av hur ens ”subjekt position” är

skapat. Subjekt positionen byggs av den mening som individen tillskriver sina erfarenheter och den egna subjektiviteten (social roll/självbild) som man hela tiden skapar genom andra och tar till sig.

Förutom kvinnornas ekonomiska status lägger Williams och Labonte in kön, etnicitet och religion som faktorer som samverkar när kvinnorna måste omförhandla sin identitet. De kommer fram till att empowerment både kunde stärka och försvaga kvinnorna. En faktor som bidrar till försvagning är att empowerment är framtaget av västvärldens vetenskapstraditioner med t.ex. inbyggda meningar om vad som är meningsfullt. Vidare var kvinnornas egna kulturtraditioner med hierarkiska, patriarkala och auktoritära mönster en undergrävande faktor. Det blev för dem en konflikt mellan ett samhälle byggt på individuella och kollektiva rättigheter. Deras egna män var ibland ett hinder, och även de äldre inom deras egen grupp. (Williams & Labonte 2007)

Innebörden av empowerment i den andra studien redovisar författarna genom att referera till Miller & Rasco, som menar att empowerment står för ”att hjälpa personer att få ökad kontroll över de resurser som påverkar deras liv” (Khamphakdy-Brown et al. 2006). I artikeln beskrivs ett projekt, *The Empowerment Program*, som hade som mål att utveckla servicen till flyktingkvinnor i Kansas City så den bättre motsvarar kvinnornas specifika behov. De strävade efter att göra ett innovativt, förebyggande program med en psyko-pedagogisk inriktning. För att ytterligare precisera sitt perspektiv kombinerar de precis som kanadensiska kvinnoforskaren och expert på våld i nära relationer, Sharma, en feministisk synvinkel med fokus på kultur. Det innebär att man tillsammans med de misshandlade kvinnorna utforskar de förtryckande krafterna som finns och på vilket sätt den sociala kontexten de lever i förhindrar deras rätt att utöva makt.

De byggde upp projektet kring psykologiskt och pedagogiskt inriktade verksamheter för att kvinnorna skulle få kännedom om de faktorer som påverkade deras situation. Det var bland annat inom områdena sociokulturell- och ekonomisk kontext, språklig och kulturell isolering, socioekonomisk status, religiösa värderingar. Praktiskt använde man sig av workshops, rådgivning, hembesök, rättshjälp mm. Ämnen som var viktiga var

könsroller, att ta till sig en ny kultur, mental hälsa, föräldraskap, förlust och sorg, arbetslöshet och hinder i yrkeskarriären, lagen och stress/egenvård.

Som viktigaste resultat kom de fram till att service som ska möta kvinnornas behov behöver vara mobil och kreativ. Kvinnorna kan ha svårt att komma till servicen som ger personlig, psykologisk, rådgivning speciellt om den är formad ur västerländsk tradition. Deras problembild är dessutom en kombination av personliga, sociala och kulturella faktorer. Det som gav mest var workshop och hembesök. Faktorer i workshop-verksamheten som var stärkande var att dela erfarenheterna av hur man kämpar, att ge och få beröm, att fira något, att lära och stärka (empower) varandra. (Ibid.)

En relevant studie om självhjälsgrupper som jag hittade var GullBritt Rahms avhandling från 2009. Den handlar om kvinnor som varit utsatta för sexuella övergrepp i barndomen och som deltagit i självhjälsgrupp. Hon använder empowerment som ett centralt begrepp och i avhandlingen definierar hon det som en process som ska möjliggöra för individer att få mera makt över beslut och åtgärder som påverkar deras hälsa. En av hennes frågeställningar är hur kvinnorna beskriver effekten av självhjälsgruppen de deltagit i. Det framkom i studien att de flesta gick med i gruppen för att de ville tala med andra kvinnor med liknande erfarenheter och att de skulle kunna hjälpa varandra. De tyckte vidare att gruppen hjälpt dem ut ur ensamheten och förändrat deras självbild positivt. Symptomen de hade av t.ex. depression, ångest och PTSD minskade. Sammantaget menar Rahm att ovanstående förändringar kan indikera att kvinnorna uppnått empowerment. (Rahm 2009)

Följande studie lyfter fram att det kan behövas strukturförändringar för att införa brukarperspektivet i socialt arbete. Denvall & Wright Nielsen har jämfört två projekt i Danmark och Sverige som riktade sig mot invandrarkvinnor i bostadsområden med stor segregation, hög arbetslöshet och stor del boende med invandrar eller flyktingbakgrund. Resultatet visar att det trots goda intentioner kan vara svårt att Projektet hade som målsättning att använda empowerment och brukarinflytandeorienterade metoder, vilket var intressant för min del. Båda projekten hade kvinnornas arbetsmarknadsmässiga integration som tyngdpunkt i verksamheten.

Brukarperspektivet i det danska projektet föll bort när man såg att mötena med kvinnorna var alltför korta och enbart inriktade på biståndsbehov och sysselsättningsmöjligheter. Situationen innehöll en maktstruktur där jobbkonsulenterna skulle använda indragning av utkomststødet som sanktion om man inte ville ta erbjudet arbete. Ett brukarperspektiv där brukaren medverkar kräver en tillitsfull och nära relation och det ansåg man inte man kunde få som projektet var upplagt.

Det svenska projektet hade långvarigare kontakt med kvinnorna och där startade man en egen förening till dem, som fungerade som en plattform för inflytande i projektet och för att synliggöra dem utåt. (Denvall & Wright Nielsen 2006)

4 TEORETISK REFERENSRAM

De tre teorier jag använder valde jag efter att min samarbetspartner föreslog ett tema för uppsatsen. Eftersom de efterlyste brukarnas syn på deras tjänster ville jag ta med ett brukarperspektiv, och i min uppsats använder jag det man kallar för brukarmedverkan. Våldigt nära det ligger empowerment som är ett brett teoretiskt begrepp och mycket använt inom socialt arbete. Det passar att använda här eftersom mina intervjupersoner tillhör en grupp som samhället definierar som en av de svaga och som ofta nämns i samma sammanhang som empowerment. Som en tredje infallsvinkel tittar jag på begreppet självhjälpsgrupp. Det är intressant eftersom jag kommer att hämta mitt empiriska material från en diskussionsgrupp som träffas flera gånger, och där deltagarna har gemensamma erfarenheter som tas upp.

4.1 Brukarmedverkan

Brukarmedverkan inom välfärdssektorn handlar om att människor får säga sitt i beslutsprocesser som rör deras egen situation. Brukare här syftar på de människor som använder samhällets välfärdstjänster. Enkelt sagt är det frågan om att de som använder tjänsterna också bör få medverka i att forma dem. Ett liknande begrepp, brukarinflytande, innebär att brukaren mer direkt har möjlighet att påverka beslutsprocessen. Kraven på brukarmedverkan har ökat de senaste decennierna. Det är en av de vägar man velat pröva för att öka kostnadseffektiviteten i kommunernas

ansträngda ekonomiska läge. Man menar även att t.ex. socialtjänstens agerande inte bidrar till att brukaren får använda sina egna resurser utan istället blir passiviserad. De som jobbar för en friare marknad med fler privata inslag menar att brukarna skulle få ökad makt att välja tjänst. Troligen skulle det ändå inte gälla för de flesta av socialtjänstens brukare (Rønning 2007 s. 33-47).

Jag har i mitt arbete en teorigrund som ser människor som aktiva och intresserade av att kunna påverka sitt eget liv om de bara ges möjlighet till det. Därför har jag tittat på hur det kommer fram i de lagar som styr tjänstemännens arbete runt en flykting eller invandrare. Det är intressant hur det är formulerat, vilka ord och uttryck är det man använder i lagtexten?

I Lagen om främjande av integration, 30.12.2010/1386, 2 kap 13 § beskrivs att kommunen och/eller arbets- och näringsbyrån ska göra upp en integrationsplan tillsammans med invandraren. Där uttrycks också tydligt att man i det arbetet ska ta hänsyn till invandrarens *egna integrationsfrämjande mål*. Följande paragraf, 14 §, som innehåller vad man ska ta med i planen använder orden ”*ska tillsammans med invandraren komma överens om...*” (FINLEX)

Brukarmedverkan kan gälla både grupper och enskilda individer. Så som det började i USA på 1960-talet var idén att man förutom de demokratiska rättigheterna att organisera sig också skulle ha rätt att ha inflytande i de organisationer man var med i. Den första gruppen både i USA och i Norden som var aktiv med det här var organisationerna för personer med funktionshinder. Den gruppen har en långvarig brukarrelation och de har till idag vänt på förhållandena så att de själva styr över den hjälp de får från den assistent som de själva har valt. (Rønning 2007 s. 33-47)

Grupper av enskilda brukare i samma situation kan agera som brukarråd för att påverka eller klaga över tjänsternas innehåll. Ett vanligt sätt att använda brukare i kvalitetsundersökningar är att i fokusgrupper eller via enkäter fråga hur de upplever tjänsterna. Grupper av brukare kan också gå samman i organisationer eller ideella föreningar för att dels föra fram medlemmarnas sak och dels skapa stöd åt de egna medlemmarna. Den typen av självhjälpgrupp beskrivs mer under rubriken

självhjälpsgrupp. En vidareutveckling av självhjälpsgrupper på missbrukarområdet har lett till både bra behandlingsmetoder och brukarstyrda arbetskooperativ.

Syftet med att ha ett brukarperspektiv, eller att använda brukarmedverkan, är att man vill lyfta fram den kunskap som brukaren har. Den kan användas till att utveckla tjänsterna eller tjänsternas kvalitet. Den ska inte ses som konkurrerande till expertens (socialarbetarens) kunskap utan är ett kompletterande, självupplevt perspektiv. Vissa saker kan vara svåra att få fram när man utvärderar sociala tjänster utan att lyssna på brukarna. T.ex. hur man ser på sig själv i förhållande till samhället, hur det är att leva i en utsatt position, vilka omgivande faktorer kan vara viktiga när man bedömer upplevelsen av besöket hos socialarbetaren. (Socialstyrelsen 2003 s.11)

4.2 Empowerment

Om man vill översätta ordet till svenska använder man ibland ”egenmakt” eller ”hjälp till självhjälp” men nuförtiden översätter man det oftast inte. Till skillnad från brukarmedverkan kan empowerment användas inom ett bredare område; från sjuk-, hälso- och socialvård till organisationsteorier som beskriver en plattare struktur.

Utgångspunkten till begreppet empowerment är att man anser att människan har förmågor som gör att hon kan förändra och förbättra sin situation. Dessa förmågor är t.ex. sådana grundläggande som att hon tänker, talar, kan välja, har önskingar och känslor hon kan uttrycka, utvärderar och lär sig. Sociologen och fil. dr. i socialmedicin Alireza Moula anser att man behöver ett biopsykosocialt perspektiv på människan för att förklara hur empowerment fungerar i praktiken (Moula 2009). I boken *Empowermentorienterat socialt arbete* bygger han upp det perspektivet med hjälp av symbolisk interaktionism, senaste hjärnforskningen och neurovetenskap.

Symbolisk interaktionism är ett sociologiskt perspektiv som grundades under 1920-talet i Chicago av G.H. Mead (1863-1931), John Dewey (1859-1952) och William I. Thomas (1863-1947). Många andra har utvecklat begreppet och det finns olika riktningar, men stora gemensamma drag kan förenklat uttryckas så här:

- sin verklighet skapar människor genom samspelet/kommunikationen med andra.

Kommunikationen är påverkbar, och alltså kan människor förändra sin verklighet via interaktion med andra.

- varje person är expert på sitt eget liv
- den som jobbar med förändringsarbete har en roll som handlar om att ta hand om och driva dialogen med människan.

Hjärnforskningen har kommit långt och idag vet vi mycket om hjärnans olika delar och funktioner. Genom hjärnan kan vi uppleva, känna, tänka, lära minnas osv. Vi vet att hjärnan blir påverkad och utvecklas i samverkan med omgivningen.

Neurovetenskapen är ett kunskapsfält där forskare från olika discipliner försöker nå en mer komplett syn på människan via ett biopsykosocialt perspektiv. Här finns medicin, biologi, psykiatri, psykologi, pedagogik och filosofi. De olika kunskapsområdena tillsammans ger oss en förståelse för hur vi fungerar när det gäller våra emotioner och det kognitiva systemet. Våra överlevnadsinstinkter och välbefinnande som styrs av hjärnan påverkar i stort sett allt vi gör och Moula refererar till Cozolino, Damasio och Gazzaniga som använder begreppet ”life management” Förutom överlevnad och välbefinnande lägger de till beslutsfattande och problemlösning. De är fyra av hjärnans uppgifter som har relevans för empowermentorienterat arbete (Moula 2009 s.93).

Genom att använda kunskaper från de olika områden som teoretiskt visar hur människan fungerar har Alireza Moula konstruerat en modell för praktiskt empowermentorienterat socialt arbete. Så här ser Moulas modell ut:

Det första som händer är att brukaren och socialarbetaren tillsammans i samtalet beskriver den aktuella situationen och vad som är problemet. Dialog är nyckelord. Både socialarbetaren och brukaren kan kallas experter. Den första på ett arbetssätt eller modell och den andra på sitt eget liv, som är det som diskuteras.

När problemet är definierat målar man upp hur brukaren skulle önska att det var eller vad man vill förändra. Det kan ibland fungera bra att växla mellan det första och andra steget, eller att fundera på vad brukaren inte vill.

Följande steg är att lista alla olika alternativ brukaren har för att nå en lösning på problemet. Här kan även socialarbetaren komma med förslag. När dessa olika möjligheter lagts fram undersöker man konsekvenser, hinder och tillgängliga resurser för vart och ett av alternativen.

Steg fyra som är att välja mellan de olika alternativen är brukarens sak och dialogen måste fortsätta tills han/hon kan göra valet. Man tittar på konsekvenser, resurser och hinder. Tålmod och en stödjande attityd är viktigt för socialarbetaren i det här skedet. Sedan formuleras ett eller flera mål och man gör upp en detaljerad plan för vad som ska göras för att nå målbilden. Målet bör vara konkret och precist för att man ska kunna genomföra en utvärdering som är det sista steget i modellen.

Det som Moula tar med i sin metod som han saknar i de andra modellerna är hur personen ska välja mellan olika alternativ. Han vill också att man skiljer på önsknings och mål. Förändringsarbete enligt hans modell grundar sig på en symbolisk interaktionistisk syn på människan. Vi är individer som definierar situationer, vi handlar efter definitionen och lär oss av konsekvenserna. De här processerna beskrevs redan för drygt 100 år sedan av William James, som byggde sina tankar på arbeten av Dewey och Schiller. De innebär att alla människor går igenom samma process när hon möter förändringar eller nya företeelser. Det nya som en person möter ska på något sätt integreras med de uppfattningar som hon redan har och det kräver sin tid.

Skillnaden mellan den här och andra empowermentmodeller, som Moula vill lyfta fram, är att man tar vara på brukarens önsknings för att kunna komma fram till ett mål. Han härleder det till Deweys tankar om att önsknings är kraften bakom människors aktivitet. Vidare menar Moula att hans modell lägger stor vikt vid att undersöka de olika alternativen som framkommit och att det är en skillnad mellan hans modell och andras. (Moula 2009 s. 52-53)

Empowermentorienterat arbete kan appliceras både på enskilda individer eller på grupper. Det uppstod från början som ett begrepp för grupper i USA på 1970-talet när man ville aktivera lokala grupper till mer självstyre inom social- och folkhälsoarbete. Politiskt var det i början vänstern som använde det i kampen mot diskriminering,

fattigdom och lika rättigheter. Men också den borgliga sidan har använt det under senare delen av 1990-talet. Begreppet är på det sättet väldigt anpassningsbart och man kan lägga in olika betydelser i det. (Askheim & Starrin 2007 s.10-11)

Empowerment har beskrivits som ett paradigmskifte inom det sociala arbetet i mitten av 1990-talet. Idag använder man det i samband med grupper som anses svaga i samhället, t.ex. invandrare, drogmissbrukare och personer med psykiska sjukdomar. Målet är att stärka individerna och grupperna så att de kan påverka sin egen situation. Eftersom positionen i samhället kommer av historiska processer skapade av människor, är de också möjliga att förändra. Det sker genom att starta processer för att öka självförtroendet, kunskaperna och få en bättre självbild. Askheim refererar tillbaka till den brasilianska pedagogen Paulo Freires tankar som mycket viktiga för empowermentbegreppet. Freire ansåg att människan först måste förstå orsakerna till sin situation innan hon kan förändra den. Det som behövs är alltså kunskap om samhällsstrukturerna som skapar förtrycket. (Askheim 2007 s. 20) Den här sidan av empowerment handlar om makt och motmakt.

En mer avpolitiserad sida av begreppet blir det när man på den individuella nivån enbart strävar efter att förstärka den enskilda människan. Det innebär att man inte tittar på de strukturer som bidrar till marginalisering och förtryck. Kritiker menar vidare att man inom den här riktningen tar fasta på problemen som individuella och mentala utan samhällskoppling. Som exempel kan nämnas det sätt man inom rehabiliteringsområdet jobbar med individer som ska lära sig leva med sin funktionsnedsättning. Det kallas ”bemästrande” och man söker där efter brukarens resurser. Förhållandet mellan brukare och expert är jämlikt och målet är att brukaren får en upplevelse av att ha kontroll över sitt eget liv. (Askheim 2007 s. 27)

De professionella arbetar för att brukaren ska bli medveten om hur samhällsförhållanden påverkar hans/hennes liv, för att sen hitta lösningar. Det finns anledning att se med kritiska ögon på den processen, eftersom den professionella arbetar inom institutioner som har strukturer, och ligger inom viss diskurs som indirekt styr dialogen. De ser inte sig själva som personer som i sitt arbete utövar makt över andra när de i dialog med en brukare söker strategier för att förbättra livssituationen. Askheim

refererar till ett uttryck av Villadsen; ”styrning genom klarläggande” som beskriver just det. Den professionella lägger fram den kunskap man anser viktig för att kunna göra självständiga val, men det är den professionella som väljer vilken kunskap som tas upp. Med empowermentprojekt följer alltid föreställningar (vetenskaplig, politisk o.s.v.) om vad t.ex. fattigdom är och hur den ska bekämpas. Det som eftersträvas på sikt– en självförsörjande löntagare- är i princip inte förhandlingsbart.

4.3 Självhjälpsgrupp

Begreppet självhjälpsgrupp kan definieras så här: En mindre samling människor som regelbundet samlas för att hantera ett gemensamt problem genom ömsesidig hjälp och stöd (Karlsson 2006 s.5.). Det typiska exemplet på självhjälpsgrupp man brukar nämna är AA. Om man tänker på vilken position självhjälpsgrupper tar i samhället refererar Karlsson till Blennberger, som menar att man kan se dem på fyra olika sätt. De kan vara komplement, alternativ, ersättning eller föregångare till professionellt drivna verksamheter (ibid s.9). Det som oftast kommer fram i undersökningar när man frågar deltagare i självhjälpsgrupper om vilken hjälp de får, är att de finner förståelse för sin situation som man inte får någon annan stans. Man tycker vidare att gruppen är som en fristad där man inte behöver förklara sig, man kan vara som man är. En tredje viktig funktion som gruppen har är att deltagarna delar information med varandra om det gemensamma problemet. (Ibid s.12)

Till förståelsen man upplever i självhjälpsgrupper hör känslan av att vara ”normal”. Man menar i det här sammanhanget att man som gruppmedlem i självhjälpsgrupper har något som ligger utanför samhällets normer. I gruppen finns andra sociala normer, eftersom man delar erfarenheterna av att vara ”onormal”. Genom gruppen kan man också få insikter och kunskaper vilket leder till en ökad förståelse för sin situation. (Ibid s.88)

Stöd är en annan term som ofta nämns i det här sammanhanget. Stöd man beskriver att man får i självhjälpsgruppen är oftast i emotionell form. De andra deltagarna blir som ett ”bollplank” som kan ge råd hur man kan göra i olika problemsituationer. Stödet går åt båda håll, man kan alltså vara både hjälpgivare och hjälptagare i en grupp. Följden av

sådana samtal blir att man formulerar sig inför andra, vilket också är till hjälp. (ibid s.90)

5 METOD

För att nå syftet med slutarbetet, d.v.s. att till personalen på Invandrartjänster i Borgå stad synliggöra en grupp burmesiska kvinnors perspektiv på integrationsprogrammet i Borgå, använder jag en intervjumetod som heter fokusgrupp. Det var två saker som ledde fram till det beslutet. För det första har personalen på Invandrartjänster tidigare vid individuella samtal frågat efter åsikter om verksamheten. Det har vid de tillfällena varit svårt att få personliga reflektioner. Att diskutera i grupp ger andra möjligheter att komma framåt i diskussionen via interaktionen med andra deltagare. För det andra har jag velat att arbetet med fokusgruppsintervjuerna ska präglas av en så hög grad av delaktighet som möjligt. Därför var det gruppdeltagarna själva som valde diskussionsämnena.

5.1 Fokusgruppsintervju

Fokusgrupp som metod har börjat användas mer. Den togs i allmänt bruk på 1950-talet för att undersöka konsumtionsmotiv och det är idag inom konsumentforskning den används mest. Fokusgrupper används idag också för att utvärdera sociala program vilket det här examensarbetet är ett exempel på. Från 1980-talet används metoden även inom samhällsforskning (Kvale & Brinkman 2009 s. 166). Fokusgrupper har sitt ursprung i psykologisk gruppterapi, där idén utgår från antagandet att personer med ett gemensamt problem har lättare att diskutera detta om de känner stöd från andra med samma bekymmer. Gruppdeltagarna styrs inte av färdigformulerade frågeställningar utan kan själva välja hur de vill uttrycka sina upplevelser. Metoden anses vara bra när man vill kartlägga åsikter, attityder och vanor (Socialstyrelsen 2003 s. 51). Benämningen fokusgrupp kommer av att gruppen antingen fokuserar på ett ämne – innehållsfokus, eller att man har en specifikt definierad grupp av individer – gruppammansättningsfokus. (Gillham 2008 s. 91)

Ett av de vanligaste sätten att använda fokusgrupper är som en inledande del av ett forskningsprojekt, så kallad explorativ studie. Man kan snabbt få en inblick i en subkultur och eller få insikt i bredden av åsikter, synsätt och upplevelser. Samstämmighet och meningsskiljaktigheter kan man också tidigt få en överblick av. (Gillham 2008 s.100) Fokusgrupp är en av de minst strukturerade intervjumetoderna, man kan i princip kalla den ostrukturerad. I stället lägger man fram ett ämne för gruppen, som man oftast inte formulerar som en fråga (ibid s.92). I mitt fall ser det ut så här: ”Jag är intresserad av vad ni har att säga om er första tid i Borgå.” Antalet personer i fokusgrupper varierar men det bästa enligt Gillham är om det är 6-10 stycken. Färre deltagare ger en mindre mängd möjliga interaktioner och även färre ämnen som dyker upp i diskussionen (ibid s.97).

Moderatorns uppgift är att sätta igång diskussionen och se till att det blir ett meningsutbyte. Meningen är att det skapas en tillåtande atmosfär i gruppen så att alla kan säga sin åsikt. Livlig kollektiv interaktion kan plocka fram mer spontana, expressiva och emotionella uppfattningar än den individuella intervjun. Det kan också vara lättare att ta upp känsliga ämnen som annars är svåra att tala om. (Kvale & Brinkman 2009 s. 167). I det här sammanhanget kan man också fundera på om det är en fördel eller nackdel att personerna känner varandra sedan tidigare. En nackdel kan vara att om gruppen redan innan har sina roller etablerade kan det hända att en stark person som är en ledartyp dominerar diskussionen på bekostnad av andra. En fördel kan vara att det går snabbare att komma igång med meningsutbytet, deltagarna behöver inget tid till att inleda kontakten med de andra för det är redan gjort. När det gäller min grupp har deltagarna haft kontakt med varandra tidigare. Jag anser att det varit mer till fördel för gruppintervjuerna på grund av flera olika orsaker. Personerna har de senaste åren gått igenom den stora och svåra händelsen som det innebär att fly från sitt hemland och integrera sig i en främmande kultur. Situationen att delta i en fokusgrupp var något helt nytt och obekant för alla liksom platsen vi använde vid intervjutillfällena. Att prata om den tiden de var nya i Finland skulle kunna vara känslomässigt svårt. Att de kände varandra och visste att de andra har liknande erfarenheter angående ämnet, var faktorer som gav trygghet i en ny situation.

Enligt tidigare kapitel, tidigare forskning och metod, uppstår det en interaktion mellan deltagarna i fokusgrupper. Den interaktionen skapar annan kunskap än den från individuella intervjuer. Den sociala interaktionen ger en synergi - gruppen är mer än summan av sina delar (Gillham 2008 s.94). Det viktigaste med fokusgruppsintervjun är att få fram många synpunkter på det ämne som är i fokus, inte att nå samförstånd. Ju mer mångfacetterat gruppdeltagarna kan beskriva sina erfarenheter desto bättre kan personalen förstå behoven. Tankar och känslor är av stor vikt. En nackdel med fokusgrupp är att den minskar moderatorns kontroll och att det kan vara svårt att transkribera och hantera utskriften på grund av den livliga interaktionen. (Kvale & Brinkman 2009 s. 167).

Utskrifter kan göras på olika sätt beroende på faktorer som t.ex. materialets natur, syftet med undersökningen och hur mycket tid man har. Det viktigaste är att man redovisar *hur* utskriften gjorts. En del standardval är man tvungen att göra: Ska den vara ordagrant utskriven eller ha skriftspråklig karaktär? Hur gör man med pauser, skratt och suckar? Det som avgör är hur man ska använda utskriften, hur den ska analyseras (Kvale & Brinkman 2009 s. 196-197).

5.2 Narrativ analysmetod

Den kvalitativt inriktade forskningen på människors berättelser går tillbaka till Chicago-skolans tradition på 1930-talet. Det som utmärker den narrativa analysmetoden är att intervjuaren låter intervjupersonen berätta fritt om perioder och händelser i sitt liv, där också tankar och upplevelser får ta plats (Johansson 1999 s.19). Christer Johansson refererar i sitt arbete till Riessman som anser att narrativ analys ger möjlighet att utöver innehållet i berättelsen även lyfta fram hur det berättas. Riessman menar vidare att metodens syfte är att via intervjupersonens berättelse försöka tolka och förstå hur händelser och erfarenheter skapar mening i personens liv (ibid. s.19). Om man sätter berättelsen i fokus i sitt arbete kan man enligt Michler som, Johansson hänvisar till, få mycket varierande svar på många frågor. T.ex. hur olika slag av berättelser ska definieras, vilka syften och funktioner har själva berättandet. Michler ser tre huvudkategorier av problem som belyses i olika arbeten inom berättelseforskning. Den första handlar om berättelsens själva ram och kronologi, om man följer verklighetens

kronologi i sin berättelse, den andra lyfter fram struktur och språkliga – och berättartekniska strategier och den tredje kategorin tar upp berättelsens funktion, sammanhang och konsekvenser. Alltså i vilket sammanhang kommer berättelsen till, vilka effekter får den, vad är syftet för berättaren, intervjuaren och det större sociala sammanhanget. (ibid s. 20)

Med en narrativ metod lägger jag fokus på kvinnornas egna berättelser om en viss period i deras liv. På det sättet kan jag behålla den personliga profilen på materialet även efter min bearbetning. Eftersom jag i mina frågeställningar söker svar på *hur* kvinnorna berättar om de första åren i Borgå, är det narrativa greppet passande.

5.3 Metodproblematik och etiska reflektioner

Jag har valt att genomföra fokusgruppsintervjuer med flyktingar från Myanmar för att få fram deras syn på introduktionsperioden i Borgå. Ett annat sätt hade varit att göra enskilda intervjuer med strukturerade eller halvstrukturerade frågor. Kvinnorna som ingår i gruppen har tidigare varit i intervjuliknande situation hos socialarbetaren på Invandartjänster. Man har tagit upp liknande frågeställningar som i mitt examensarbete men det har varit svårt att få några svar. I mitt arbete prövar jag med att besvara samma frågor men med en annan intervjumetod.

För att kunna genomföra en intervju med personer som ännu inte hunnit lära sig finska krävs det en tolk. Att använda en professionell tolk skulle ha varit en för stor kostnad, därför har jag i stället använt en burmesisk kvinna som bott 7 år i Finland. Jag kallar henne ändå för tolk i mitt arbete. I tolksituationen har tolken översatt gruppens diskussion från burmesiska till finska, som jag sen transkriberat på svenska. Eftersom finska är ett språk som både tolken och jag bara studerat några år i vuxen ålder har det påverkat materialet. Ingen av oss behärskar helt och fullt det språk som vi använt. Tolken använder en enkel finska som har en del grammatiska felaktigheter, men är en finska som varit lätt för mig att förstå. Med kortare pauser mellan meningarna refererade hon så gott hon kunde diskussionen som gruppen hade. Fokusgruppen och tolken satt i var sitt rum med glasvägg emellan. Tolken såg hela gruppen genom glasväggen och hörde dem via mikrofoner och hörlurar. Diskussionen spelades in till

ljudfiler och med videokamera. Trots att hennes tolkning var utan större känslomarkeringar märktes en tydlig höjning av tonläget när någon berättade något som var speciellt viktigt eller känslösamt för den som talade. Det har varit av betydelse när jag har bearbetat materialet.

Jag har sedan gjort en transkribering som inte är total, utan selektiv. Transkriberingen blev selektiv på grund av två orsaker. Dels för att tolken inte översatte allt ordagrant och dels för att min översättning av hennes finska till svenska har inneburit små omformuleringar. Följden blev att delar av kvinnornas uttalade meningar inte kom med i materialet jag arbetade vidare med. Det gör att min analys baseras på ett tunnare material än om jag gjort en total transkribering av ett simultantolkat material som översatts till svenska. I och med den språksituation jag haft är det sammantaget sett mindre i storlek och mindre nyanserat. Gruppens alla pauser, upprepningar eller exakt rätt tempus finns t.ex. inte med i transkriberingen. Jag anser trots detta att jag fick ett material som har tillräckligt med innehåll, uttryck av känslor och beskrivningar av situationer för att jag skulle kunna genomföra mitt examensarbete.

Tolkens arbetsinsats vid en fokusgruppsintervju är ett av de mest krävande uppdragen en tolk kan ha. (Muntlig källa) Många personer pratar och ibland i munnen på varandra. Det optimala vore att ha två tolkar som löser av varandra. Den tolk jag har engagerat är inte utbildad och har aldrig gjort liknande tolkning förut. Hon var medveten om svårigheterna men tackade ja till arbetet. Hon var timanställd av kommunen för uppdraget. Utan min tolk skulle de här fokusgruppsintervjuerna inte ha kunnat genomföras.

För att kunna göra en analys av materialet kommer jag att använda den narrativa analysmetoden. Berättelserna skapas fritt i ett speciellt sammanhang. De innehåller tankar, känslor och upplevelser som jag försökt tolka för att få fram olika sammanhang och betydelser. På grund av den språkligt komplicerade situationen har jag fokuserat mindre på det språkliga och mer på vilken mening man har med det man säger, vad är det man berättar.

Eftersom jag använder intervjupersoner för att hämta mitt material finns det några etiska aspekter att ta i beaktande. De tre självklara är: 1) Konfidentialitet: Att ingen annan än jag kommer att ha tillgång till materialet jag hämtar vid gruppdiskussionerna. 2) Anonymitet: Att ingen information från deltagarna kommer att kunna kopplas ihop med någon person. 3) Publicering: Att vara tydlig med hur materialet kommer att spridas när det är klart (Kvale 2009 s. 84-93). Utöver dessa aspekter tillkommer att noggrant reflektera över det speciella med att informanterna har en annan etisk och kulturell bakgrund. Min förståelse för det har gjort att jag valt att ha ett speciellt tillfälle med bara information i stället för att endast ge den skriftligt. Att genomföra två fokusgruppsintervjuer i stället för en, som hade räckt för ett examensarbete på den här nivån, är ett beslut jag tog i ett tidigt skede. Att ge tid för att ta till sig informationen och ett extra intervjutillfälle att uttrycka sig på, var mitt sätt att ta hänsyn till detta.

5.4 Gruppen

Av personerna som varit med i fokusgruppen har några sedan tidigare träffats som grupp. De har tränat och visat upp danser från sitt eget land. Min tolk kände kvinnorna i dansgruppen och frågade efter villiga deltagare därifrån. För att få en tillräckligt stor grupp fortsatte tolken att söka intresserade personer i sitt eget nätverk. Som målsättning hade vi att få spridning när det gäller ålder, så hon försökte få balans genom att få med fyra ”lite äldre” och fyra ”lite yngre” deltagare. Resultatet blev 8 kvinnor som ligger inom åldern 20-60. Åldersspannet är inte exakt den yngstes och den äldstes ålder, eftersom jag ville undvika möjlig identifiering eller spekulation om vem som varit med i undersökningen. Tre av kvinnorna har bott i Finland i 6 år, en i 5 år, två stycken i 4 år och de sista två har kommit för 3 respektive 2 år sedan. När det gäller skolgång i hemlandet varierar det från att vara analfabet utan skolgång alls till att ha gått 10 år i skola i flyktinglägret. De flesta har dock få eller inga skolår bakom sig. En av kvinnorna hade 10 år i skola, tre kvinnor hade 2-4 år och de andra 4, alltså hälften av kvinnorna, hade ingen skolgång alls. Gemensamt för alla kvinnor var att de är mottagna som kvotflyktingar från ett flyktingläger.

5.5 Arbetsgången

Före en intervjuundersökning av det här slaget behöver informanterna vara medvetna om vad deltagandet går ut på. I vilket sammanhang sker intervjun? Vilka ämnen ska det handla om? Vem ska ta del av resultatet? När jag lade upp arbetet med den här gruppen planerade jag in ett tillfälle som endast skulle innehålla information om examensarbetet och vad som förväntades av gruppdeltagarna. Det skulle också finnas tid för deras frågor och funderingar. Kvinnorna är uppväxta och har levt sina liv i så totalt annorlunda miljö än de befinner sig i nu (kulturellt, socialt, språkligt, klimatmässigt osv.), vilket gjorde informationsträffen extra viktig. Jag var medveten om att ett tillfälle var kort tid för att fylla behovet av information men det gav åtminstone en möjlighet för personerna att bli införstådda med sin uppgift som gruppdeltagare. En annan sak som kunde påverka undersökningen och ge mer tillförlitligt och rikligt resultat var att genomföra fokusgruppintervjun vid två tillfällen i stället för ett. Min förhoppning var att det skulle öka tryggheten och att kvinnorna skulle få möjlighet att återkomma till en situation som de känner igen och vet något om. Det skulle ge ett tillfälle att återkoppla till föregående diskussion och möjlighet att ta upp sådant man glömt första gången. Det skulle i sin tur ge möjlighet till en öppen och fri diskussion och i förlängningen ett fylligt material.

Tanken att ha en uppföljande och avslutande träff mognade efter att ha träffat gruppen vid två tillfällen. Idén var att genom ett sista möte ge gruppen en möjlighet att tillsammans fundera på hur de skulle kunna fortsätta träffas i en kvinnogrupp eftersom de tyckte det var så positivt. Min uppgift var att lämna över initiativet till gruppen, så att de skulle kunna forma en eventuell fortsättning utifrån egna motiv och målsättningar. Till det här tillfället kom fyra av kvinnorna. Vi träffades i samma lokal där vi började med informationsträffen, i Invandrantjänsternas lokaler.

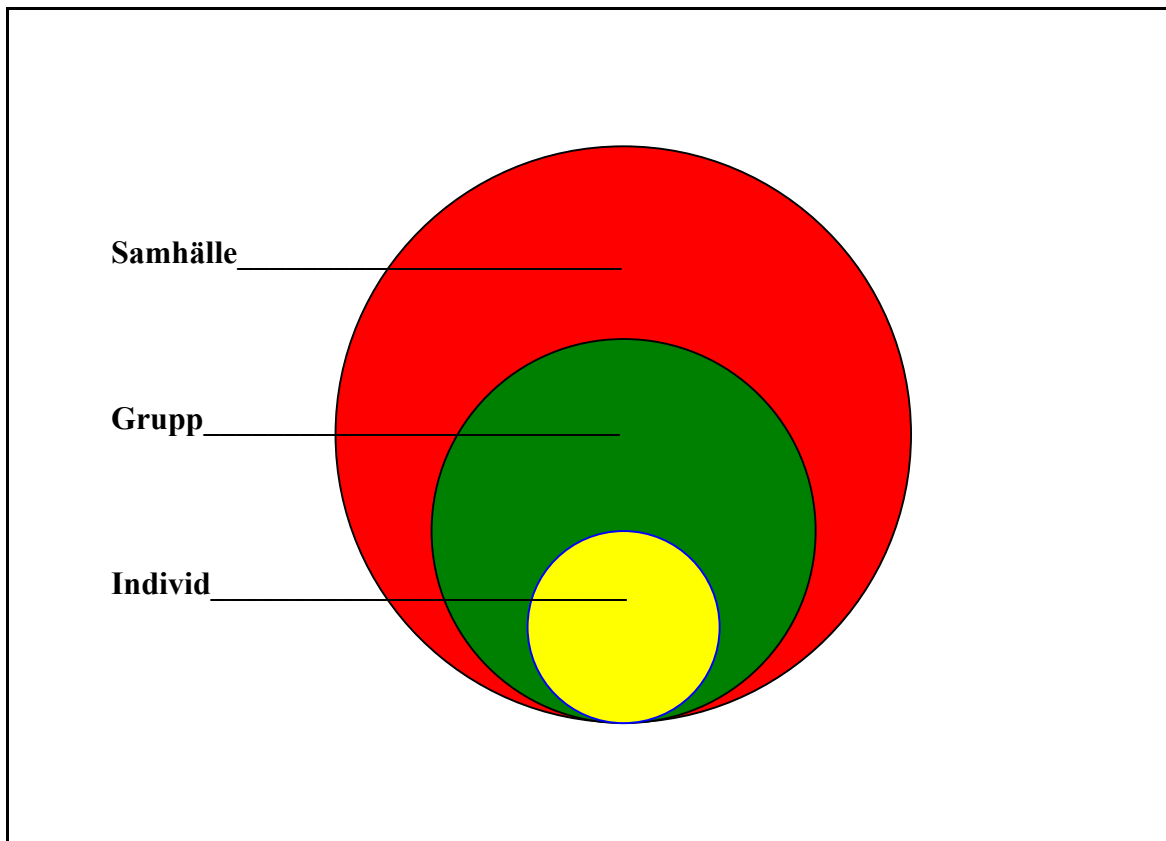
De fyra träffarna, informationsträffen, första intervjutillfället, andra intervjutillfället och avslutningsträffen, finns mer utförligt beskrivna som bilagor (bilaga 3, 4, 5, 6).

6 RESULTAT

Jag har valt att redovisa resultatet från intervjuundersökningen i berättelseform. För att få texten än mer levande har jag sammanställt kvinnogruppens uttalanden som om de vore framförda av en enda person. För att kvinnornas egna röster ändå ska höras i mitt bearbetade material finns deras egna ord insprängda i texten som kursiverade citat. De står precis så som tolken översatte dem till mig. Deras uttalanden är ryggraden som resultatet byggs på. I intervjumaterialet såg jag vissa gemensamma förhållningssätt i diskussionen av de ämnen som gruppen valt tidigare. Det var vissa företeelser, eller känslomässiga upplevelser, som kvinnorna lade tyngdpunkten på. Dessa företeelser, eller samtalsämnen som kom fram i diskussionen, och som många av dem var engagerade i, har jag tolkat som viktiga ämnen. De redovisas nedan i detta kapitel.

För att få en struktur på de viktiga samtalsämnena har jag delat upp dem i tre olika nivåer: *Individ, grupp och samhälle*. Indelningen hjälper till att få fram på vilka olika sätt och av vad en person i den här situationen blir påverkad. Individnivån berättar om starka känslor och upplevelser som direkt har påverkat dem individuellt. På gruppnivån tar jag fram det som kvinnorna talat om som gäller den grupp de just nu har mest att reflektera över, familjen. Vad berättar de när det gäller familjen? Den sista nivån, samhälle, vill belysa hur kvinnorna talar om sin nya omgivning. Vilka företeelser i vårt samhälle valde de att prata om?

De olika nivåerna kan också ses som tre olika lager av påverkan på den enskilda flyktingen. Om man tänker på allt nytt som kvinnorna möter i det nya landet kan man placera det utifrån vilket lager det tillhör. I det innersta individuella lagret finns t.ex. sorgen, längtan, känslan av utanförskap. Nästa lager representerar de grupper personen tillhör som kan vara familj, studiegrupp osv. Här kan förändrade roller inom familjen vara ett exempel på hur personen påverkas. Den yttersta cirkeln innehåller påverkan från det omgivande samhället, t.ex. språk, klimat, sociala koder.

Figur 1. Illustration över resultatuppställningen

6.1 Jag är halvt glad, halvt ledsen och kan inte koka ris

I det här kapitlet beskriver jag kvinnornas individuella nivå utifrån det som de diskuterade i gruppen. Alla hade egna erfarenheter av sorg och saknad över främst personer men även annat som inte längre finns nära. I berättelserna kom det också fram att de väldigt ofta befann sig i situationer där deras kunskaper inte räckte till. De blev ständigt påmind om att "inte kunna" vardagliga bestyr.

Sorgen finns med oss som en röd tråd som löper genom alla våra livsområden. Oavsett vilket ämnesområde vi pratar om finns sorgen över och saknaden efter det som inte längre var. Det bekanta, det man behärskade, människor i ens närhet, det man varit tvungen att lämna. Starka känslor av sorg finns över de barn som inte fick komma med till Finland. "Jag är mamma, jag har här två barn, några blev kvar i lägret. Halva jag är glad, halva sorgsen. Är lite glad ibland över barnen här, men sen kommer de

sorgliga sakerna över en.” När det gäller vänner finns en sorg över att ha lämnat alla sina vänner kvar i hemlandet och att nu vara helt utan. Det finns en saknad att inte bara kunna gå på besök till någon. *”I lägret.....alla log,, man bjöd in, man gick på besök hos andra familjer, pratade. Här är det svårt.”* Det är så det känns. *”Det är ganska ensamt här i Finland. Där hade jag många vänner, vi diskuterade och pratade på eget språk, var glada. Här är det så svårt, är alltid orolig för att säga fel på finska.”* T.o.m. en sådan grundläggande syssla som att koka ris till min familj blev främmande och det var förfärligt!. *”Den första hela månaden kunde jag inte koka ris!”*

Mitt liv vändes praktiskt taget upp och ner inom alla områden. På en kort tid har jag varit tvungen att lära mig många nya saker. Några exempel från min vardag som var svårt i början var att låsa upp dörren med nyckel, att kunna använda tvättstugan eller att byta glödlampa. *”Socialarbetaren lämnade ris i skåpet hemma, jag visste inte hur jag skulle öppna skåpet.”* Praktiska hushållssysslor som jag alltid varit van vid att sköta kunde bli till ett problem. *”I början när jag skulle tvätta kläder visste jag inte vart jag skulle gå. Jag glömde boka tid, och visste inte hur jag skulle kontakta gårdskarlen.”* Andra svårigheter är att hantera hur man klär sig enligt det nya klimatet. *”Att klä sig här är annorlunda, det är också svårt. Vintern är svår och kall.”* En del saker går lättare att lära sig och en del tar mera tid. Saker som jag tyckte var svåra att ta till mig var förståelsen av värdet på valutan euro, och att kunna använda ens lite av det nya språket, t.ex. för att boka en tid. Jag behövde mycket hjälp när jag kom hit. *”I början kom socialarbetaren till oss, de gav os råd. Men när de gått visste vi inte själva hur vi skulle göra...”* Eftersom jag inte kunde språket alls då, var det som om det fattades en nyckel till många olika delar av samhället. Det innebar svårigheter rent konkret i vardagen när man skulle handla, åka buss, hitta adresser. *”Det var svårt att åka buss. Någon visade bara en gång. Det var svårt, för jag kan inte läsa”.*

Från att ha varit en kapabel vuxen som klarat att leva under de förhållanden som rådde i flyktinglägret blev jag beroende av andra för att få livet att fungera. Det är en paradoxal situation man har som flykting: Livet blir väsentligt bättre på många sätt, men samtidigt fylls det av nya svårigheter. När jag tänker på den första tiden kommer vissa ord upp väldigt ofta: ”jag visste inte...” eller ”jag kunde inte...”. Känslan då i början var tung. *”När vi kom, i början, ville jag gråta. Jag kunde inget.”* Mina tidigare kunskaper var

inte längre användbara. *”Det var så svårt i början! Jag visste ingenting.”* Jag kunde inte längre behärska min vardag, det var som om jag krympte och blev handlingsförlamad. *”När jag vaknade visste jag inte vad jag ska göra. Hur ska jag göra mat? Jag visste inte hur man köper mat”.* Även den dagliga skolgången är krävande. *”Det är svårt i skolan, men jag vill kunna”.* När livet blev så svårt på alla sätt tappade jag lusten för allt. *”Så jag ville bara vara hemma. Jag ville inte, och kom ingen vart”* Jag tror det kommer att bli bättre sen, *”När vi bott längre vet vi mer om allt”*

6.2 Våra roller inom familjen är upp och ner

De grupper som kvinnorna just nu är mest involverade i är familjen och språkundervisningsgruppen. Andra tänkbara grupper i modellen skulle kunna vara t.ex. grannar, motionsgrupp, kör eller vänner. Under fokusgruppsintervjuerna var det mest prat om den egna familjen när det gäller gruppnivån.

Mina barn har kommit igång mycket snabbare med språket än jag, och det har skett via de sociala kontakterna i skolan. Vi är mycket glada för våra barns skull och de möjligheter de har i Finland. *”Skolorna här i Finland för barnen är mycket bra! Det är faktiskt så att ”För barnens skull kom vi till Finland. Deras hjärnor fungerar bra, men inte våra, vi äldres”.* Det finns tyvärr en svårighet med det som innebär att vi vuxna förlorar vår auktoritet och självsäkerhet som fostrare. *”De äldre behöver sköta om barnen, hjälpa dem. Det är svårt för det är så annorlunda regler här i Finland. Kulturen är annorlunda här. Vi håller kvar i våra annorlunda regler och vill lära barnen, men de vill inte lyssna, så vi får byta och följa de finska reglerna. Det är svårt.”* När vi pratade om regler och annorlunda kultur i det här sammanhanget i diskussionen, menar vi att det inte bara handlar om uppfostringsregler inom hemmets väggar utan den genomgripande synen man har på barn i det finska samhället. Vad anser man att barn är/kan/får. Vid vilken ålder tillåter man vissa saker? Vilka rättigheter har barn? Hur hanterar man problem gällande barnen osv. Genom skolan, språket och nya vänner får barnen ett försprång gentemot oss föräldrar både när det gäller förmågan att kommunicera och att ta in information. *”Ja, med barnen...de vet allt nytt, de vet mer än oss. Vår lilla pojke han vet alla regler. Han säger till mej: Man får inte göra illa sina barn, inte slå, skada eller sparka barnen”.*

Även när barnen blivit större finns det saker som är svårt för oss vuxna att hantera eftersom vi inte känner till de normer som gäller. *”Ja...när de börjar bli vuxna...Som min dotter, hon vill ha ett eget rum”*. Min väninna berättade för mej om sina svårigheter med sin son: *”Som mitt barn, som i vår burmesiska familj, han vill alltid sova över i en annan familj, det är svårt också.”* Det finns så mycket ute i det här samhället vi inte känner till. *”Ja, den åldern är svår, de vill göra allt nytt t.ex. dricka och annat.”* Det fanns berusningsmedel även i flyktinglägret, men där visste vi hur det fungerade. När det gäller ungdomar och alkohol i Finland finns för oss nyinflyttade så många saker vi inte vet om. Varifrån kan de få tag i alkohol? Var dricker de? Får andra unga dricka för sina föräldrar? Hur vanligt är det? Kan vi prata med någon om det?

Då och då uppstod situationer där vi hade behövt en tolk men det fanns ingen. Då var vi tvungna att använda barnen som tolk. *”Om det inte finns tolk, om det inte är beställt, måste jag be om hjälp av vår dotter. Då är hon borta från skolan.”* Det löste problemet just då fast jag vet att det inte är bra för barnen eller oss själva. Barnet blir både frånvarande från skolan och inblandad i diskussioner som de inte förstår helt och fullt, tex. hos Fpa eller på hälsostationen. När vi behöver hjälp med att sköta det som föräldrar borde kunna, och barnen ser att vi inte klarar av det, så känns det inte bra.

6.3 Jag är vilse i en helt ny värld

Kvinnorna från Myanmar har vuxit upp i en del av världen där det vardagliga livet skiljer sig stort åt om man jämför med Finland. Om man dessutom har levt länge i ett flyktingläger och inte i en storstad är det än större skillnader. Det gäller allt från de mer privata faktorerna som hur din bostad fungerar, vilka kläder du använder och vilken mat du äter, till de mer omfattande som t.ex. hur samhället är organiserat, klimatet, språket. Här nedan berättas om några aspekter av samhället som varit helt annorlunda och främmande den första tiden i Finland

Jag måste få berätta hur jag faktiskt rent geografiskt var vilse i början. *”Man visste inte hur man skulle gå ute, olika vägar, visste inte...”* Det gällde både mig själv och de andra i familjen. *”Pojken gick på torget, ville hem men visste inte med vilken buss, eller*

hur han skulle gå.” Det ingick i rutinerna att vi under de första dagarna efter ankomsten fick hjälp av Invandrartjänster. *”Soc.arb. visar staden och affärer”*. De visade oss praktiskt och följde oss till olika affärer. *”Vi ville veta hur man skulle gå.”* Men att vi en gång fick hjälp betydde inte att vi kunde hitta själva i fortsättningen. *”Nästa gång visste jag inte hur man skulle gå. Gick vilse, gick och gick. Kom tillbaka hem, hittade inte affären. Det var kallt, det var sorgligt.”* Den totalt annorlunda livssituationen i ett nytt land med alla nya intryck blev så mycket på en gång. *”När jag kom, i början, var det så många nya saker. Att gå till affären, till stan. Hur skulle man komma dit?”* Jag har levt hela mitt liv i skogen, så det var helt nytt att orientera sig i en gatubild som är planerad och uppbyggd som i Finland. När jag eller någon i familjen blev sjuk och behövde vård eller rådgivning var det inte självklart att vi kunde hitta till hälsocentralen. *”När jag skulle vilja till läkare eller hälsostationen var det svårt, visste inte var det var.”*

Jag upplevde också en annan vilshenhet i början och den kom av att skillnaderna i hur man hanterar tidsbegreppet var så stor mellan hemlandet och Finland. En sak var att vara i tid. *”Ja, vi kom för sent till läkaren. Sen var det ingen där som gav extra tid för oss, man måste bara vara i tid i Finland. Till bussen ska man vara i tid, och på många andra platser.”* Tidsbegreppet innebär mer än att man bara bör vara i tid till bestämda möten. Sättet att tänka om tid i det finska samhälle syns t.ex. genom att bussar har tidtabeller, affärer stänger exakt den tid som står på skylten, vid besök hos myndighet eller till sjukvården måste man boka en tid i förväg. Vår familj består av många medlemmar, så det var svårt att komma ihåg allas bokade tider. *”Vi har många barn, vi har glömt många gånger att vi har en tid bokad.”* För oss som är flyktingar var det en period på flera år som vi var tvungna att boka regelbundna möten hos dem som jobbar på Invandrartjänsternas kontor. *”Vi har bott flera år i Borgå nu men ännu behöver vi alltid tolk, alltid. Det är svårt för oss, man ska alltid boka tid. Därför är det svårt för oss också.”* Men det nya sättet att tänka om tid är inte bara en negativ upplevelse för oss. Det handlar också om att synen på tid här ger samhället en struktur, och den gäller alla medborgare oavsett om du är fattig eller rik. *”Vi hade inga tidsregler (i lägret). Om man ville gå så bara gick man, ville man inte så inte. Vi visste inte när man måste vara framme, här måste vi vara i tid, det är bra!”* Vi vill gärna lära oss på vilket sätt

tidsbegreppet fungerar här. *”Skulle vara bra med en tidskurs, så man får träna här i Finland.”*

När vi nu pratar om våra upplevelser av den första tiden i det nya landet behöver vi ta upp den språkliga aspekten på något sätt. Jag skulle vilja säga något om min vardag som har påverkats så mycket av att jag inte kan vare sig läsa eller skriva finska. Bara det att kunna ta sig ner till centrum (3 km) med bussen var svårt. *”I Finland, när man vill resa, måste man kunna läsa. Alla märken, gatunamn o.s.v. behöver man kunna läsa, det var svårt...”* Det var svårt att få tag i information jag behövde. *”Ja, att ta kontakt är väldigt svårt för oss i Finland. Om vi vill fråga hur bussen går, så kan vi inte.”* När jag var på språkpraktik trodde jag att jag skulle få möjlighet att träna att prata finska, men det blev inte så. *”På praktiken var det ingen som tog kontakt, pratade eller log till mej.”* Jag tror att många av oss var frustrerande över att inte kunna ta kontakt med sjukvården. *I början när vi kom till Borgå var det väldigt svårt att ta kontakt med läkare. Tolken bodde långt bort då. Om man inte kände sig bra, hade feber eller ont, fick vänta hemma. Kom ingen vart utan tolk.”* Kontakten utåt var i början helt beroende av om det fanns tolk eller inte. Jag har många gånger varit på hälsocentralen utan tolk. *”Om någon sa: Vänta här! så var det bara att vänta där. Då fanns inte tillräckligt med tolkar. Man kan prata så lite, allt blir fel.”* Ibland tog vi barnen till hjälp. *”Ja om man vill ha läkartid, kan man inte själv, måste alltid fråga hjälp av pojken. På hälsocentralen med, när läkaren förklarade, det var svårt.”* Att vänta och vänta hörde till vardagen då i början, men utan tolk hade jag ju ingen möjlighet att sköta om mina och familjens angelägenheter. Så man väntade. *”Vet inte hur vi skulle göra om inte tolken fanns.”* Det finns också områden i mitt liv dit tolken inte kan nå. Man får försöka klara det ändå. Det gäller min egen tro, att bibehålla kontakten med min religion. *”Jag har en egen tro. I lägret gick vi till kyrkan 1 ggr/vecka. Det är svårt i Borgå för jag förstår inte finska bra. Svårt att komma till kyrkan, inte ett eget språk. Det är som om jag glömmer min egen tro... Vi har gjort en hylla hemma med religiösa Budda-saker, där ber vi”*

Mitt examensarbete har fått fram ett resultat som i form av en berättelse säger något om hur det är att vara kvinna och komma som flykting från Myanmar till Borgå. Berättelsen har tagit upp olika aspekter av livet i det nya landet. Som läsare får man en beskrivning av hur svårigheter i vardagslivet kan se ut för en nyanländ flykting. Intervjumaterialet

sett ur det perspektivet tog mest fasta på det som kvinnorna upplever som det problematiska och svåra. Det man inte förstår, inte kan eller inte vet något om. Kvinnornas uttalanden var också starkt färgade av tunga känslor av sorg, längtan och saknad.

6.4 Skribentens reflektioner på berättelsen

Med jag i det här kapitlet menas jag som skribent. Här lyfter jag fram de reflektioner jag fick av berättelsen. Med hjälp av min egen erfarenhet, kunskap och förförståelse skulle jag ha kunnat förutsäga en del av de samtalsämnena som kvinnorna tog upp i sina diskussioner. Det gäller svårigheterna med det nya språket, att man ständigt bär på sorg och längtan och att barnens snabbare inklusionsprocess kan skapa problem med föräldrarollen. Det är saker som jag anser ingår i den etablerade kunskapen som finns om flyktingars integrationsprocess.

Det fanns ändå vissa saker i berättelserna som överraskade mig och det vill jag lyfta fram här som en del av resultatet. Det var att kvinnorna pratade om vissa ämnen som väldigt viktiga i det här sammanhanget. Ämnen som jag aldrig hade trott att de skulle tala om i så stor utsträckning. Det handlade om *tidsperspektivet* och svårigheterna med *att inte hitta* i sin omgivning.

Genom min tidigare erfarenhet vet jag att flyktingar ofta har svårt att ta till sig vanan att boka tid och att komma i tid till bokade möten. Tittar man på hur kvinnorna pratade om tid kommer det fram att begreppet är så mycket mer än att "vara i tid". "*Vi hade inga tidsregler (i lägret). Om man ville gå så bara gick man, ville man inte så inte. Vi visste inte när man måste vara framme, här måste vi vara i tid*". Många av kvinnorna påpekade att de nu måste vara i tid på alla olika platser. Annars har bussen gått eller läkaren har tagit emot nästa patient. I den tillvaron de kommer ifrån var inte tiden inbyggd i samhället på det systematiska sättet som det är i Finland. Att bussarna har tidtabeller som de faktiskt följer och tjänstemän och läkare reserverar en viss tid till en viss person ingår i det västerländska synsättet på tid och tidsanvändning. Det hör till ett större mer omfattande samhällssystem än att bara "passa tider". Här finns en jämlikhet och icke korrup­tion som kvinnorna också uppfattade när de jämförde med sitt hemland.

De hade erfarenheter av att bli förbigångna i köer av personer med titel eller utbildning. Så deras uttryck var både att det var nytt och svårt men också att det var positivt och rättvist. Jag uppfattar det som att tidsbegreppet innehåller åtminstone två nya saker för kvinnorna. Dels ett nytt sätt att organisera sina aktiviteter och sitt liv, och dels en insikt om att alla människor har samma värde och rättigheter inom systemet. När en av kvinnorna säger att en tidskurs skulle vara bra, tolkar jag det så att det man vill veta handlar om den stora bilden, hur man ser på tidsbegreppet i vårt samhälle. Förslaget om en tidskurs var det enda tydligt uttryckta önskemålet från gruppen när det gäller utvecklingen av integrationsprogrammet.

Att vara nyinflyttad och söka sig fram längs nya vägar har många av oss upplevt någon gång. Kanske har vi en karta till hjälp i början eller så läser vi vägskyltarna och hittar på det sättet. Vi har också en tydlig bild av hur vårt samhälle brukar se ut, med bostadsområden och vägar. Kvinnorna i fokusgruppen har bott ett flyktingläger, flygs till Finland, och hämtas med bil på flygplatsen. Därifrån åker man oftast direkt till den nya bostaden. Det som sedan händer de närmaste dagarna är att familjen träffar handläggarna på kontoret och att man genom bil eller gående får veta vägen dit, till närmaste mataffär och busshållsplats. En karta över staden brukar också delas ut till familjerna. Hur personerna i familjerna upplever och lär sig hitta i sin nya omgivning är förstås olika på grund av erfarenheter tidigare i livet. En del kan förstå en karta andra inte, en del har lätt att komma ihåg hur man går och har bra lokalsinne, andra inte. En av kvinnorna sade: *"Min man visste hur man skulle gå, jag kunde inte läsa. Jag mindes inte adresser det var svårt"*. En annan berättar hur de gjorde för att lära sig hitta: *"Vi gick mycket för vi ville känna till vår adress, och våra vänners adress. Vi ville veta åt vilket håll vi skulle gå"*. När man genom buss ska ta sig till staden eller Invandrartjänsters kontor tillkommer ett ytterligare moment som gör det besvärligt. Osäkerheten i början att använda de lokala bussarna är stor och kan resultera att man inte vågar ta sig fram. Både siffrorna och bokstäverna som ska vara till hjälp är ju helt främmande.

Sammantaget tycker jag att fokusgruppsintervjuerna gav ett bra underlag för att undersöka kvinnornas upplevelse av sina första år i Borgå. Genom att jag först redovisar resultatet i berättelseform enligt de tre nivåerna, och sedan även ger en personlig

tolkning av materialets tyngdpunkter vilka aspekter som starkt påverkar upplevelsen av den första tiden, har jag fått fram ett rikt resultat.

7 ANALYS AV RESULTAT

Mitt intresse var att få veta hur kvinnorna såg på sin första tid i Borgå. Frågeställningarna jag ville ha svar på var två: På vilket sätt beskriver deltagarna sina första år i Borgå? Ur ett brukarperspektiv, vilka utvecklingsbehov finns i integrationsprogram för flyktingar? Tanken med arbetet var lyfta fram de aspekterna av livet som kvinnorna pratar om, för att det i förlängningen skulle kunna bidra till att utveckla de insatser som görs för flyktingar under integrationsperioden.

Resultatet som det är presenterat ovan har sitt ursprung i de 8 kvinnornas diskussion i fokusgruppsintervjuerna. Strukturen i de tre nivåerna, eller lager, är ett hjälpmedel i sammanställningen av materialet. Den gör att man får en bättre förståelse för på hur många olika sätt man påverkas som människa när man som flykting kommer till det nya landet. Den kan också användas som diskussionsunderlag för både personalen i utvecklingsarbetet och i samtal med flyktingar.

I min analys bygger jag på brukarmedverkan, empowerment och självhjälpgrupp. De är alla begrepp som på olika sätt skulle kunna spegla materialet och belysa andra saker än de som kom fram i berättelsen. Fanns det i deras berättelser något som visade att brukarmedverkan varit närvarande under första tiden i Borgå? Kunde man se att det fanns möjlighet att erövra egenmakt eller upplevelser av att kunna och vilja bemästra sitt eget liv? Uttrycker de något om att vara som en grupp av personer med samma problematik/situation där man ger och får stöd? Jag ville titta på om det i resultatet kunde finnas uttryck som gick att koppla till de tre teorierna och för att organisera det momentet gjorde jag en enkel matris.

Den samling av uttryck jag fick fram visade på något som inte syntes i kvinnornas berättelser. Teorierna hade ”silat” fram positiva uttalanden som var gömda i intervjumaterialet som annars mest handlade om problem. När jag ”översatte” dessa uttalanden till vad de kunde vara uttryck för, hittade jag följande: Styrkor, förmågor,

gemenskap, få stöd av varandra, ge stöd till varandra, vilja att lära/veta/klara av, glädjeämnen för egen del och för familjemedlemmars del, lösningar, lyckokänslor, möjligheter till brukarmedverkan, positiva aspekter på det nya landet, ta in nya kunskaper, se/känna igen framsteg, framtidshopp, minskad oro främst för barnen, personlig utveckling genom nya erfarenheter. En annan tydlig sak som kom fram i det här momentet var att det inte fanns uttryck för brukarmedverkan i resultatet. Nedan redovisas analysen av resultatet med hjälp av teorierna i tur och ordning.

7.1 Brukarmedverkan

Om människor får säga sitt i beslutsprocesser som rör deras egen situation kan man tala om brukarmedverkan. Brukare här syftar på de människor som använder samhällets välfärdstjänster (Rønning 2007 s. 33). I resultatet jag fick fram fanns inte uttalanden som kunde visa på en tydlig brukarmedverkan. Däremot berättade kvinnorna mycket om att de träffade tjänstemän från Invandrartjänster eller TE-byrån. Det betyder att det skulle kunna finnas möjligheter till brukarmedverkan, och kanske också fanns det, men den syntes inte i kvinnornas diskussion. Hur samtalen är upplagda hos respektive myndighet, vilket påverkar en brukares möjlighet till medverkan, syns inte heller i mitt arbete.

Syftet med brukarmedverkan, är att man vill lyfta fram den kunskap som brukaren har. Den kan användas till att utveckla tjänsterna eller tjänsternas kvalitet. Den ska inte ses som konkurrerande till expertens (socialarbetarens) kunskap utan är ett kompletterande, självupplevt perspektiv (Socialstyrelsen 2003 s.11). Tanken med mitt examensarbete har varit att få höra brukarnas perspektiv. Personalen på Invandrartjänster ser det som en resurs och ett verktyg i sitt utvecklingsarbete. För att komma vidare i arbetet med brukarmedverkan är det nödvändigt att vara medveten om de maktstrukturer som påverkar arbetssituationen. I vissa lägen är det tom omöjligt med brukarmedverkan, som i det danska projektet som undersöktes av Denvall & Wright Nielsen. Där fanns sanktioner inbyggda i systemet och det fungerade inte att införa brukarmedverkan inom det befintliga regelverket. I samma studie kom det svenska projektet längre med sin strävan mot brukarmedverkan genom att starta en förening till gruppen i fråga. Genom föreningen fick personerna möjligheter till större påverkan. (Denvall & Wright Nielsen

2006) De hittade alltså en form för brukarmedverkan, som passade in i, eller rättare sagt verkade parallellt, med den egna verksamheten.

Att det inte framkommit tecken på någon brukarmedverkan direkt i kvinnornas berättelser är också ett resultat. Det kan antingen bero på att det faktiskt inte finns brukarmedverkan inom flyktingmottagandet i Borgå eller att kvinnorna pratade på ett sådant sätt att det inte syntes. Det kan också vara så att det finns, men att kvinnorna inte uppfattar det. Man kan tänka sig att mot den bakgrunden de kommer ifrån är brukarmedverkan och innebörden av begreppet något som de aldrig har upplevt. Det är sannolikt att de t.ex. har varit med och sagt sin åsikt om hur man vill att en situation ska hanteras, men i fokusgruppsintervjuerna valde de att tala om andra saker.

7.2 Empowerment

Jag trodde att det skulle bli svårt att hitta uttalanden i intervjumaterialet som jag kunde koppla till empowerment. Det var min tanke eftersom resultatet, berättelsen ovan, var så full av svårigheter och tunga känslor. Utgångspunkten till begreppet empowerment är att man anser att människan har förmågor som gör att hon kan förändra och förbättra sin situation. Dessa förmågor är t.ex. sådana grundläggande som att hon tänker, talar, kan välja, har önsknings och känslor hon kan uttrycka, utvärderar och lär sig (Moula 2009 s.93). I socialt arbete inom flyktingområdet är det ett välbekant begrepp. Målet är att stärka individerna och grupperna så att de kan påverka sin egen situation. Eftersom positionen i samhället kommer av historiska processer skapade av människor, är de också möjliga att förändra. Det sker genom att starta processer för att öka självförtroendet, kunskaperna och få en bättre självbild. (Askheim 2007 s. 20). När jag tittade på resultatet med empowerment i åtanke, fick jag fram uttalanden som tydligt visade att kvinnorna hade styrkor och resurser. Där fanns t.ex. vilja, hopp, kreativitet. Några exempel på delar av sådana uttalanden var: *"Svårt i skolan, men jag vill kunna"*, *"Soc.arb. visar staden och affärer"*, *Vi har gjort en hylla hemma med religiösa Buddasaker, där ber vi"*, *"Vi ville veta hur man skulle gå"*, *"När vi bott längre vet vi mer om allt"*. Man kan se empowerment både i kvinnornas egen inställning och i arbetet som soc.arb. utför. Kvinnorna har viljan och idéer till att lösa sina problem. Socialarbetaren

deltar praktiskt i nya moment i vardagen och lämnar sedan över till brukaren att klara det själv.

En vidareutveckling åt mer empowerment i det dagliga arbetet med flyktingar är positivt men det finns skäl att fundera på hur man skulle göra det. I Williams och Labonte's studie kom de fram till att empowerment både kunde stärka och försvaga kvinnorna som var med i undersökningen. En faktor som bidrog till försvagning var att empowerment är framtaget av västvärldens vetenskapstraditioner med t.ex. inbyggda meningar om vad som är meningsfullt. Vidare var kvinnornas egna kulturtraditioner med hierarkiska, patriarkala och auktoritära mönster en undergrävande faktor. Det blev för dem en konflikt mellan ett samhälle byggt på individuella och kollektiva rättigheter. (Williams & Labonte 2007) Den stora förändring i livet som flytten från hemlandet inneburit har kvinnorna berättat om i fokusgruppsintervjuerna. Invävt i problembeskrivningarna finns uttryck jag tolkar som resurser och vilja. Dessa uttryck kan vara utgångspunkten i samarbetet med brukaren, mot målet att stärka känslan av makt över sin tillvaro.

7.3 Självhjälpsgrupp

Det här begreppet var intressant att leta efter eftersom kvinnorna under fokusgruppsintervjuerna befann sig i en situation som liknar en självhjälpsgrupp. En kortfattad definition på vad en självhjälpsgrupp är kan se ut så här: En mindre samling människor som regelbundet samlas för att hantera ett gemensamt problem genom ömsesidig hjälp och stöd (Karlsson 2006 s.5). De hade samma situation (som kvinna och flykting från Myanmar) som innebar problem och svårigheter, och man pratade om dem gemensamt. Jag hittade två saker som jag kunde härleda till hur självhjälpsgrupper fungerar. För det första fanns det en mycket positiv inställning till att delta i undersökningen och glädje när man var där. Jag tolkar det som att man gärna ville träffa andra kvinnor i grupp där man fick tala om en sak alla har gemensamt. I Rahms studie som tas upp i den teoretiska bakgrunden tycker deltagarna t.o.m. att gruppen hjälpt dem ut ur ensamheten och förändrat deras självbild positivt. De kvinnorna hade en bakgrund med sexuella övergrepp i barndomen (GullBritt Rahms 2009). För det andra fanns det under diskussionens gång många konkreta små uttryck som tydligt visade att man höll med eller bekräftelser någon annans känsla, åsikt eller en historia. Det som oftast

kommer fram i undersökningar när man frågar deltagare i självhjälpgrupper om vilken hjälp de får, är att de finner förståelse för sin situation som man inte får någon annans. Man tycker vidare att gruppen är som en fristad där man inte behöver förklara sig, man kan vara som man är (ibid. s. 12).

8 DISKUSSION

Syftet med examensarbetet var att synliggöra en grupp burmesiska kvinnors perspektiv på integrationsperioden i Borgå. Idén med arbetet har tagits fram i samarbete med personalen på Invandartjänster i Borgå. Kvinnornas berättelser i fokusgruppsintervjuerna resulterade i ett material som tillsammans med de teoretiska perspektiven gav mig svar på forskningsfrågorna som var:

- På vilket sätt beskriver kvinnorna sina första år i Borgå?
- Ur ett brukarperspektiv, vilka utvecklingsbehov finns i integrationsprogram för flyktingar?

Utgående från kvinnornas berättelser och kopplingen till teorierna har jag fått fram ett resultat, som skulle kunna utgöra ett underlag för utvecklingsarbetet med integrationsprogrammet i Borgå. I detta kapitel resonerar jag först kring mitt resultat, därefter tar jag upp metoden och sist kommer några tankar om vidare forskning inom området.

8.1 Resultatdiskussion

Svaret till den första frågan, *På vilket sätt beskriver kvinnorna sina första år i Borgå?* kom väl fram i den jagformade berättelsen och de stycken där jag beskrev vad jag uppfattade som viktiga samtalsämnen, se kapitel 6. Under arbetsgången med examensarbetet har jag träffat kvinnorna för information en gång, fokusgruppsintervju två gånger och sist en avslutande träff. Diskussionerna har stundtals varit livliga och ibland känslomässigt tunga. I berättelsen jag formade utifrån kvinnornas uttalanden är det tydligt att de talade fritt om tankar, upplevelser och känslor. De tog upp svårigheter, utmaningar och funderingar de mött i sitt nya hemland. De flesta av deras samtalsämnen

var bekanta för mig som har en arbetslivserfarenhet från området. T.ex. att man sörjer personer som inte längre finns i närheten, att det är svårt att lära sig ett nytt språk, att det är så mycket man inte kan klara själv i sin vardag.

Resultatet visar på två samtalsämnen som kvinnorna gav oväntat stor plats åt i diskussionen. Det ena var att tid på olika sätt blivit så viktigt i det nya livet och det andra hur mycket det påverkar när man inte hittar i sin omgivning. Det kom fram via deras uttalanden att de kommer från en tillvaro där man inte strukturerar sig efter klockslag, eller tidsperioder. *”Vi hade inga tidsregler (i lägret). Om man ville gå så bara gick man, ville man inte så inte. Vi visste inte när man måste vara framme.”* Skillnaden mellan hemlandets tidsbegrepp och hur man ser på tid i Finland är stora. Det resulterar i problem i början innan man har tagit in hur det fungerar här. Kvinnorna kom fram med ett önskemål om att få lära sig genom en tidskurs.

När det gäller att inte hitta i den närmaste omgivningen, var det ofta beskrivet tillsammans med en förklaring om att man inte kunde läsa. Det samma gällde att åka med buss. Kvinnorna upplevde att eftersom man behövde kunna läsa vägskyltar och text på bussarna blev det svårt att lära sig hitta. Eftersom deras uppväxtmiljö sett så annorlunda ut behöver de lära om vilka landmärken de nu har att gå efter. Sådana inlärningsprocesser är individuella på grund av olika faktorer i bakgrunden och måste stödjas utifrån de personliga behoven.

Det andra forskningsfrågan, *Ur ett brukarperspektiv, vilka utvecklingsbehov finns i integrationsprogram för flyktingar?*, besvaras genom att belysa kvinnornas berättelser med hjälp av de teoretiska perspektiven. Mitt arbete fick fram nya perspektiv på samma berättelse med hjälp av speglingen mot teorierna. När det gäller brukarmedverkan, som inte syntes i resultatet, kan man av min undersökning inte dra slutsatsen att det inte finns. I nästa kapitel ”Metoddiskussion” resoneras vidare om orsaker till det. Empowerment var lätt att hitta i kvinnornas uttalanden om man såg igenom den ”stora tunga berättelsen”. Frön av styrkor, förmågor och vilja och önskan om en bättre framtid fanns utspridda i hela diskussionen. Moula som har konstruerat en empowermentmodell byggd på en biopsykosocial syn på människan, poängterar vikten av att ta vara på brukarens önsningar. Han härleder det till Deweys tankar om att önsningar är

kraften bakom människors aktivitet (Moula2009 s. 53). Vidare sade kvinnorna saker som visade på utveckling, de hade så småningom lärt sig hur ”man gör” och hittat lösningar på problem. De här framstegen är lätta att missa om man inte fokuserar på att se dem.

Som personal inom flyktingmottagning hör det till det vardagliga arbetet att bemöta brukare som bär på dessa tankar, känslor och upplevelser. Reportage i media utmålar flyktingar oftare som offer än som personer med resurser, styrkor och kreativitet. Som motvikt till den beskrivningen kan det vara intressant att man via speglingen mot teorierna kan få ett annat perspektiv och använda det i arbetet med brukarens vardag. I ett empowermentinriktat arbete med personer som har annan etnisk bakgrund, behöver man dock ta i beaktande att perspektivet är framtaget i västvärlden med de traditioner, värderingar och normer som gäller här. Vad är det som gör livet bättre och är meningsfullt i tillvaron och hur uttrycker man det? Enligt tidigare forskning kommer det fram att servicen behöver vara flexibel och kreativ för att kunna motsvara behoven (Khamphakdy-Brown et al., Williams & Labonte).

Kvinnornas bekräftande och stödjande uttalanden, som lyftes fram genom att se på diskussionen med självhjälpsgruppers teoretiska idéer, var mycket synligt. Oftast som en inledning till det man ville säga, att man höll med vad andra sagt, eller via nickningar och små mm och ja under tiden någon pratade. De här positiva effekterna av en gruppdiskussion skulle kunna vara till nytta när flyktingar ska etablera sig i det nya landet. Det är en process som bl.a. kräver tid, energi, och mod. Att få höra att man inte är ensam om sina tankar är ett stort stöd. Vilka möjligheter en flykting har till olika stödjande aktiviteter under sin etableringstid i det nya landet beror på kommunens upplägg av integrationsprogrammet. Den största delen ägnas åt språkundervisning på olika sätt. Här ser jag en möjlighet eftersom de nyanlända då finns tillgängliga tillsammans. Jag anser att språkinläringen skulle kunna få stöd av att flyktingarna parallellt skulle ges möjlighet att diskutera det nya landet på sitt modersmål. Berättelserna i mitt resultat visar att perioden innehåller så mycket mer än att lära sig ett språk.

8.2 Metoddiskussion

Mitt sätt att göra examensarbetet på inspirerades av de teorier jag valde. Jag ville genomföra intervjuerna i gruppform eftersom självhjälsgrupper är något jag vill lyfta fram som användbart perspektiv inom arbetet med mottagna flyktingar. För mig som forskare har arbetet bekräftat och stärkt min tro på nyttan av de processer som sker inom gruppdeltagarna och dem emellan. Att kvinnorna själva valde ämnesområden till diskussionerna var ett sätt för mig att möjliggöra brukarmedverkan. Den processen var tillika ett moment som kan kopplas till empowerment.

Tidsperioden med gruppintervjuerna har inneburit en process för deltagarna där de tänkt och formulerat sig om sin första tid i Finland. Det fungerade bättre vid andra intervjudiskussionen än vid den första. Kvinnorna visste då hur det skulle gå till och kände platsen. Det var viktigt för undersökningen att den inleddes med information och att det var fler än ett intervjutillfälle. Många saker var helt obekanta för kvinnorna och tog längre tid att förklara än jag tänkt. Situationen med fler inblandade språk har påverkat undersökningen mycket, vilket jag var fullt medveten om från början och också tar upp i kapitlet Metodproblematik och etiska reflektioner. Både tolkning, transkribering och min roll som facilitator har blivit annorlunda än om alla haft samma språk. Då hade jag kunnat vara aktiv i intervjusituationerna och t.ex. haft möjlighet att ställa frågor som stöd eller för att följa upp intressant riktning i diskussionen. I en sådan situation hade jag haft möjlighet att lyfta fram frågan om deras upplevelse av brukarmedverkan på ett helt annat sätt, vilket hade förändrat mitt resultat på den punkten. Man kan å andra sida tänka att eftersom jag inte hade möjligheten att gå in i diskussionerna, vet jag att mitt resultat bygger på enbart kvinnornas egna tankar.

Att delta i en självhjälsgrupp skulle kunna vara ett sätt för flyktingar att få stöd under de första tuffa åren då allt är nytt och främmande. Att få berätta sina upplevelser av det nya landet på sitt eget språk, och känna igen sig i varandras känslor är enligt flera undersökningar (se kap 7.3) något som stärker personerna i gruppen.

Jag upplevde att något av det mest krävande varit att bestämma hur jag skulle redovisa resultatet. Att använda fokusgruppsintervju som metod gav ett mycket rikt material,

vilket tvingade mig att välja vad som ska lyftas fram i den här studien. Berättelsen i jagform som bygger på citat blev ett lyckat grepp. Tolkningen via narrativ metod har gett läsaren tillgång till personliga uttalanden och upplevelser. Genom resultatet har jag kunnat besvara forskningsfrågorna, och samtidigt gett läsaren en möjlighet att ta del av ett annat perspektiv på Finland.

8.3 Förslag på framtida forskning

Resurserna i kommunerna har stramats åt vilket leder till frågan om hur man skulle kunna få integrationsperioden mer effektiv och inriktad mot arbetsmarknaden. En annan faktor som pressar på utvecklingen inom praxisfältet är den problematiska flyktingsituationen runt EU's gränser. Diskussionen inom medlemsländerna om att fler länder ska ta del av ansvaret är levande idag.

För att människor ska kunna ta ansvar för sin egen tillvaro i ett nytt land krävs ett mottagande som kan möta behoven. Personerna som kommer som flyktingar är en heterogen grupp, vilket gör att det krävs flexibilitet och olika lösningar för att stödet ska fungera. För att utveckla servicen skulle ökad brukarmedverkan kunna vara ett spår. När det gäller andra grupper som behöver insatser från samhället är brukarmedverkan redan ett etablerat begrepp. Varför används det inte mer inom flyktingområdet? Litteraturstudie som kartlägger användning av brukarperspektiv och brukarmedverkan inom flyktingområdet skulle vara intressant.

Vidare skulle det vara intressant att följa upp min undersökning med fokusgruppsintervjuer med manliga grupper eller med ungdomar. De ungas situation är ett aktuellt ämne och det kommer ständigt rapporter om hur deras möjligheter att kunna bli självförsörjande är mycket sämre än inföddas.

Till sist skulle jag vilja lyfta fram en idé till ett examensarbete eller projekt. Under arbetet med den här studien har jag fått ökad förståelse för hur viktigt det kan vara för flyktingar att få diskutera sin nya tillvaro på sitt modersmål. I ett samarbete med TE-byrån skulle man inom ramen för språkundervisning kunna starta en testgrupp som får delta i sådana gruppsamtal.

KÄLLOR

Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt (red.). 2007. *Empowerment i teori och praktik*. Gleerups: Malmö. 234 s.

Borgå Stad. Program för att främja invandrarnas integration. Uppdatering 2013-2017.

Tillgänglig:

http://www.porvoo.fi/easydata/customers/porvoo2/files/muut_liitetiedostot/perhe- ja_sosiaalipalvelu/integrationsprogram_2013_-_2015.pdf Hämtad 25.10.13

Denvall, Verner & Wright Nielsen, Tabitha. 2006. *Innovationsparadoxen. En studie av två försök att med nyskapande insatser lösa sociala problem*. Rapportserie i socialt arbete, Nr 5. Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete. Växjö universitet. 119 s.

Tillgänglig: <http://lnu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:204863> Hämtad 2.4.2013.

Lag om främjande av integration 30.12.2010/1386, Finlands

författningssamling. Tillgänglig:

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lagen%20om%20fr%C3%A4mjande%20av%20integration> Hämtad

5.5.2013.

Gillham, Bill. 2008. *Forskningsintervjun. Tekniker och genomförande*. Studentlitteratur: Lund. 229 s.

Halkier, Bente. 2010. *Fokusgrupper*. Liber: Malmö. 123 s.

Invandartjänster Borgå stad. Tillgänglig: http://www.porvoo.fi/se/service/familje- och_socialtjanster/invandartjanster Hämtad 29.1.2013

Johansson, Christer. 1999. *Narrativ forskning- biografiskt perspektiv på berättelser*. Institutionen för tema, avdelningen för sociologi. Universitetet i Linköping. 34 s.

Karlsson, Magnus. 2006. *Självhjälpsgrupper*. Studentlitteratur: Lund. 210 s.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Upplaga 2:2. Studentlitteratur: Lund. 370 s.

Khamphakdy-Brown, Supavan, Jones, Leslie N., Nilsson, Johanna E., Russell, Emily B., Klevens, Carissa L. 2006. *The Empowerment Program: An Application of an Outreach Program for Refugee and Immigrant Women*. Journal of Mental Health Counseling. Volume 28/Number 1/January 2006/Pages 38-47.

Migrationsverket. *Årsöversikt över migration 2011*. Tillgänglig:

http://www.intermin.fi/download/35732_maahanmuutto_sve0308_lr.pdf

Hämtad

29.1.2013

Moula, Alireza (red.) 2009. *Empowermentorienterat socialt arbete*. Studentlitteratur: Lund. 267 s.

Mänskliga rättigheter. Regeringens Webbplats om mänskliga rättigheter. *Burma, MR-Rapport 2010*. Tillgänglig:

<http://www.manskligarattigheter.se/sv/manskliga-rattigheter-i-varlden/ud-s-rapporter-om-manskliga-rattigheter/asien-och-oceanien?c=Burma>

Hämtad 27.10.13

Rahm, GullBritt. 2009. *Ut ur ensamheten. Hälsa och liv för kvinnor som varit utsatta för sexuella övergrepp i barndomen och som deltagit i självhjälpsgrupp*. Doktorsavhandling, Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap. Göteborg. Tillgänglig http://www.nhv.se/upload/dokument/forskning/Publikationer/DrPH-avhandlingar/Avhandling_inlaga.pdf Hämtad 31.1.2013

Rønning, Rolf. 2007. *Brukarmedverkan och empowerment- gammalt vin i nya flaskor?*

I Askheim & Starrin (red.) 2007 *Empowerment i teori och praktik*. Gleerups: Malmö. 234 s.

Socialstyrelsen. 2003. *Brukarmedverkan i socialtjänstens kunskapsutveckling*. Artikelnummer: 3003-110-10. ISBN : 91-7201-785-6

Statistikcentralen. Bakgrundsländ och härkomst efter ålder och kön enligt landskap 1990-2011. Tillgänglig:

<http://pxweb2.stat.fi/Dialog/Saveshow.asp> Hämtad 29.1.2013

Svaetichin, Janina . Invandrartjänster Borgå stad [muntlig källa] 19.9.2012

Svenska Regeringskansliet, Utrikesdepartementet. 2013. Tillgänglig:

<http://blogg.ud.se/blog/2013/04/23/myanmar-ar-pa-ratt-vag/> Hämtad 27.10.13.

Sveriges ambassad, Bangkok. 2013. Tillgänglig:

<http://www.swedenabroad.com/sv-SE/Ambassader/Bangkok/Landfakta/Om-BurmaMyanmar/>

Hämtad 27.10.13.

Williams, Lewis & Labonte, Ronald. 2007. *Empowerment for migrant communities: Paradoxes for practitioners*. Critical Public Health 17 (4). Kanada

BILAGOR

BILAGA 1 a

Information och Informerat samtycke (svenska)

Studerande: Maria Cedergren

Utbildning: Socionom (YH), Sociala området, Nylands svenska yrkeshögskola Arcada 2010-2013

Samarbetspartner: Invandrartjänster Borgå stad

Under våren 2013 skriver jag mitt slutarbete (10p) för att ta min socionomexamen. Jag har tillsammans med min samarbetspartner Invandrartjänster Borgå stad kommit fram till ett syfte:

”Att synliggöra en grupp burmesiska kvinnors perspektiv på integrationsprogrammet i Borgå stad.”

Jag har valt att använda en intervjumetod som kallas fokusgrupp. Det innebär att de som vill delta i gruppen tillsammans diskuterar olika teman inom ämnet ”Min upplevelse av integrationstiden i Borgå”. Diskussionerna sker på eget modersmål med korta sammanfattningar av en tolk från annan ort. Det är frivilligt att vara med.

Om du vill medverka i fokusgruppen vill jag att du:

- är med i fokusgruppens diskussion tre gånger (ev fler vid behov)
- ger en del grundläggande information om dig själv (åldersintervall, antal år i Finland osv)
- går med på att jag samlar information från diskussionerna (skriftligt, videofilm)

- går med på att jag analyserar diskussionernas innehåll

Alla i gruppen deltar anonymt, inga namn antecknas. Informationen jag samlar från diskussionerna behandlas konfidentiellt, dvs ingen annan än jag kommer att ha tillgång till materialet. Det färdiga examensarbetet skrivs på svenska och kommer att publiceras via Acadas nätsida och även lämnas till min samarbetspartner. Det kommer att innehålla en kort sammanfattning även på finska och engelska. Man kan när som helst avbryta sitt deltagande.

Om du har frågor ta gärna kontakt med mig,

Maria Cedergren

050-527 9018

maria.cedergren@arcada.fi

Jag har fått muntlig och skriftlig information angående fokusgruppintervjuer om min första tid i Borgå. Jag accepterar villkoren och tackar ja till att delta.

Datum

Namn

BILAGA 1 b

Information och Informerat samtycke (finska)

Tiedoitus ja tietoinen suostumus

Opiskelija: Maria Cedergren

Koulutus: Socionomi (YH) Nylands svenska yrkeshögskola Arcada 2010-2013

Yhteistyökumppani: Maahanmuuttaja palvelu Porvoo kaupunki

Kevällä 2013 kirjoitan opinnäytetyötäni(10 op) sosionomikoulutustani varten. Olen yhteistyökumppanin kanssa kirjoittaneet seuraavan tavoitteen:

”Tehdä näkyväksi ryhmä Burman naisten näkökulmia, integraatio ohjelmaan Porvoo kaupungissa”

Olen päättänyt käyttää haastattelu menetelmänä ryhmahaastattelua. Tämä tarkoittaa että ne jotka haluavat osallistua ryhmään yhdessä keskustelevat erillisistä teemoista aiheesta ” Minun näkemykseni integraatios ajastani Porvoossa”. Keskustelussa saa käyttää omaa äidinkieltä ja paikalla on myös tulkki joka tekee keskustelusta yhteenvetä. Osallistuminen on vapaaehtoista.

Jos haluat osallistua ryhmähaastatteluun, haluan että sinä:

- Osallistut ryhmähaastatteluihin 3 kertaa(mahdollisesti enemmän jos tarve sen vaatii)
- annat itsestäsi perustietoja(ikäryhmä, Suomessa oloaika ym.)
- annat suostumuksesi että saan koota tietoa ryhmätilaisuuksista(kirjallisesti, videokuva)
- suostut että analysoin tiedon sisällön

Kaikki ryhmässä osallistuvat nimettömänä. Tiedot keskusteluista käsitellään luottamuksellisesti. Tämä tarkoittaa että vain minulla on pääsy tietoihin. Opinnäytetyöni kirjoitan ruotsiksi ja se julkaistaan Arcadan nettisivulla ja toimitetaan myös yhteistyökumppanilleni. Opinnäytetyöni tulee sisältämään lyhyen yhteenvedon myös suomeksi ja englanniksi. Osallistumisen voi keskeyttää milloin vaan.

Jos sinulla on kysyttävää voit ottaa minuun yhteyttä,

Maria Cedergren

050-527 9018 maria.cedergren@arcada.fi

Olen suullisesti ja kirjallisesti saanut informaatiota ryhmähaastattelusasta ensimmäisestä ajastani Porvoossa. Hyväksyn ehtoihin ja haluan osallistua tutkimukseen.

Päiväys

Nimi

BILAGA 2

Intervjuguide

Tillfälle 1: Information

Presentation av mig själv och vad träffen innehåller

Vad mitt examensarbete är för produkt och i vilket sammanhang det kommer till

Syfte och frågeställningar

Beskrivning av metoden fokusgrupp

Presentera det övergripande ämnet för diskussionerna: Min upplevelse av integrationstiden i Borgå

Diskutera fram vilka teman och frågor som deltagarna vill ha med

Frågor och funderingar

Tillfälle 2: Fokusgruppsintervju nr 1

Börja diskutera de teman och frågor som kom fram förra träffen.

Om det behövs ger jag teman eller ställer frågor.

Teman: Boende, barnen (skola, dagvård), familjelivet, vardagen i Finland,

Frågor: Hur ser deras första minnen från Borgå ut? Tankar? Känslor?

Kommer de ihåg några speciella händelser från integrationstiden? Beskriv!

Finns det personer man speciellt kommer ihåg? Varför?

Vardagslivet i hemlandet respektive i Finland. Skillnader? Likheter?

Fanns det oro för barnen? Vem pratade man med om barnen?

Varifrån fick man trygghet och stöd?

Tillfälle 3: Fokusgruppsintervju nr 2

Fortsätta diskutera de teman vi inte hann med förra träffen.

Om det behövs ger jag teman eller ställer frågor.

Teman: Bemötande på socialkontoret, ekonomi, språkundervisningen, kontakt med finländare

Frågor: Vad var speciellt bra eller dåligt under den här tiden? (valfritt område) Motivera gärna.

Vad har varit till hjälp för att lära sig finska?

Fanns det vissa vanor, aktiviteter från hemlandet som är speciellt viktiga att ha kvar (matlagning, religion, socialt umgänge)? Om ja, hur gör Ni?

Önska fritt: Vad skulle man kunna lägga till/förändra i integrationsprogrammet för att öka stödet till en nykommen flykting?

BILAGA 3

Informationsträff

Den första träffen, informationsträffen, höll jag i Invandrartjänsternas lokaler, ett bekant ställe för alla kvinnorna. Det var åtta kvinnor som bjöds in och av dem kom sju stycken. Lokalen var bokad 1,5 timme. Grovt sett var strukturen på träffen så att jag först gav information och att den senare delen var en diskussion där intervjutillfällenas teman togs fram. Jag uppfattade stämningen som god, men lite spänd och avvaktande. Det var tyst runt bordet den första kvarten, men sedan började det komma lite frågor till mig och de småpratade med varandra. Frågorna gällde själva intervjumetoden, platsen och utrustningen. Men framför allt hur de skulle kunna klara av uppgiften. Mer tid av informationsträffen än vad jag hade planerat handlade om hur själva gruppdiskussionen skulle gå till. När jag beskrev mitt övergripande ämne, ”deras första tid i Borgå”, började några spontant berätta kortare upplevelser. Emellanåt pratade de så mycket med varandra att tolken inte hann med att översätta. Efter informationsdelen beslöt de sig alla för att delta i undersökningen.

Under tiden vi serverade kaffe, te, frukt och kex funderade kvinnorna ut gruppdiskussionernas temaområden som blev följande sex teman: *Boende, arbete, utbildning, hälsovård, samhälle och religion*. De talade i munnen på varandra och skrattade ofta, stämningen var avslappnad. Någon sade: *Jag önskar att den här gruppen ska vara ”for ever”!* När de fått svar på sina funderingar och allt verkade klart hade vi dragit över tiden med 30 minuter.

Mitt intryck är att de uppskattade att bli inbjudna till ett möte som var ordnat just för dem. De var nyfikna och verkade se fram emot något som var annorlunda än vardagen med skola och hemmets alla rutinuppgifter.

I efterhand kan jag konstatera att det som tagit mest tid inte varit själva tolkningen, utan alla frågor och diskussioner om vad det är vi ska göra. Vad är slutarbete? Vilken utbildning går jag? Vad är fokusgrupp? Hur ska de prata? Kommer de att kunna svara

på mina frågor? Vem ska börja prata? Kan jag vara med fast jag inte kan skriva och läsa?

BILAGA 4

Första intervjutillfället

Andra träffen, intervju nummer 1 genomförde vi i lokaler i Borgå Campus som ligger i kvarteret bredvid Invandrantjänsternas utrymmen. Vi satt i två rum som låg bredvid varandra med glasvägg emellan, tolken i det ena och jag och gruppen i det andra. Det var sju personer som kom, förutom tolken. Med mig hade jag deras teman skrivet på var sitt A4 papper: Boende, utbildning, religion, hälsovård, samhälle och arbete. Vi hade kommit överens om att de skulle lägga fram det papper som var aktuellt i diskussionen. Eftersom de pratade på burmesiska koncentrerade jag mig på att observera kroppsspråk och den synliga interaktionen. T.ex. hur de satt, om de rörde sig mkt, var höll de blicken, hur de stödde varandras i diskussionen, föll de varandra i talet osv. Jag ville också se om det förändrades med tiden och var olika från gång till gång.

Det var ett spännande ögonblick när vi skulle börja, för oss alla på olika sätt. Tolken var i en helt ny situation, gruppen hade aldrig varit inne i skolans lokaler, eller varit med om liknande gruppintervju. Självt var jag mest nervös för att det skulle bli helt tyst...

Den följande timmen blev inte riktigt som jag hade tänkt. Kvinnorna gjorde så att en av dem tog lappen med det tema de ville börja med, lade den framför sig själv på bordet och pratade i några minuter. Sedan gav hon vidare lappen, som en stafettpinne, och nästa tog vid och pratade i några minuter. Så gick de "laget runt" tema för tema. Den som talade tittade oftast på det uppskrivna temat på lappen tills hon talat färdigt. Ibland passade någon vidare till nästa utan att prata. De verkade generade och osäkra, de skrattade lite som man skulle kunna kalla "nervöst fnitter". De andra lyssnade och satt stilla och tittade på den som talade. I början satt de ganska stelt och stilla. Så småningom, efter 25-30 minuter blev det lite mer rörelse och några talade ibland kort med sin "granne". Några gånger skrattade de alla. Ibland åt något som någon sa, och ibland när någon tvekade att ta ordet. Det såg ut som om de uppmuntrade de blyga att tala när de tvekade, och då gjorde de det.

Tanken var att prata om tre av de sex temana varje gång. När alla hade sagt sitt om tre av temana, hade det bara gått cirka en halv timme av 1 timme som vi bokade för diskussion. Gruppdeltagarna fortsatte självmant med ytterligare två teman och när det hade gått 50 minuter från start visade de att de var klara. De blev en mer avslappnad stämning och de började prata och skratta och röra på sig.

BILAGA 5

Andra intervjutillfället

Fem personer kom till andra intervjun. Jag uppmuntrade dem att använda tillfället till en fri diskussion utan ordningsföljd. Dagens ämne var *samhälle*, vilket egentligen inrymmer allt de talat om vid förra intervjun. Jag påminde om min huvudfråga, om hur de tänker om den tiden när de var nya i Borgå. Hur det var, hur de tänkte och kände.

De kom snabbt igång med att prata. Deras sätt att sitta var mer avspänt än sist, de rörde sig under samtalet, bytte ställning, ordnade med kläder osv.

De talade mest en och en, men ibland föll de varandra i talet. Den som hade ordet vände sig till de andra, vred sig åt olika håll. Den här gången pratade de till varandra och inte ner i bordet. Vid jämförelse med gången innan var deras röstläge mer "levande" nu, tonen varierade mer. De hade hela tiden ögonkontakt med varandra, ingen var utanför kommunikationen. Hela tiden kom det verbala stöd i form av hummanden eller små meningar. Under samtalet fanns en hel del skratt. Ibland förekom en liten paralleldiskussion mellan två deltagare vid sidan av gruppens. När en deltagare hade pratat färdigt tog en annan genast vid. Ser ut som om en frågade den bredvid om något och sen kom ett långt svar. De visade upprörda känslor över något. Hon höjde rösten och lutade sig framåt, pratade allvarligt. Jag hörde ordet polis. Den som frågade kom in i samtalet, de två har en liten dialog, de andra lyssnar.

Efter 30 minuter vinkade tolken, jag trodde att hon ville ha en paus. Men hon ville i stället meddela att samtalet nu kretsade kring händelser i nutid och hur de har det nu. Jag påminde med hjälp av tolken om att huvudämnet är deras första år i Borgå.

Efter halva tiden pratade de ibland fler på en gång, men ändå tillsammans och fortfarande med ögonkontakt kors och tvärs över bordet. De gjorde olika rörelser under samtalets gång; en drog handen längs bordets kant, en gungade fram och tillbaka på stolen, en viftade en stund med benen upp och ner. Med jämna mellanrum skrattade de.

Den äldsta kvinnan var den som pratade mest, annars var det jämnt fördelat mellan de andra.

De avslutade diskussionen spontant när det gått ca 50 minuter. Jag frågade om det var skillnad att vara här den här gången, och de svarade att det var lättare. De förklarade att de ju visste var platsen var och hur det såg ut, och att de visste hur intervjun skulle gå till.

Min egen upplevelse under intervjuerna var en känsla av hjälplöshet. Jag kunde inte hjälpa dem vidare med frågor, så som det egentligen är meningen i en fokusgruppsintervju. Jag kunde inte heller fråga för att fördjupa deras diskussion om något speciellt, eller fördela ordet mellan deltagarna. Jag kände att de märkte av min närvaro de, sneglade snabbt ibland. Situationen kändes dubbel/absurd; jag satt så nära i samma rum, men var ändå helt utanför eftersom jag inte förstod vad de sade.

BILAGA 6

Uppföljande träff

Vid den här träffen var socialarbetare Janina Svaetichin med för att få träffa gruppen, höra hur de hade upplevt fokusgruppsintervjuerna och för att höra vad de tänker om fortsättningen. De uttryckte sig positivt om att ha fått delta i mitt slutarbete, men var fundersamma över hur de skulle kunna gå vidare utan någon från Invandrartjänster som ledare. Vi lämnade gruppen ensam en stund för att de skulle få prata ifred, sen delade de sina tankar med oss. Diskussionen innehöll bl.a. om de skulle behålla gruppen som kvinnogrupp, vad de skulle ha som innehåll eller målsättning och var deras träffar skulle kunna vara. Det som tydligt kom fram var att aktuell målsättning just nu är att få träna på att tala finska.

Vi avrundade genom att de bestämde sig att fråga runt bland bekanta om intresse finns att delta i gruppen.